

Непокаране зло множиться. 18 лютого 2014 р. почався масовий розстріл учасників Майдану. 18 лютого 2020-го, на шостому році російсько-української війни, в Золотому, на лінії т. зв. розведення військ, загинув один і поранено п'ятеро наших захисників

Російська провокація чи європейська змова?

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

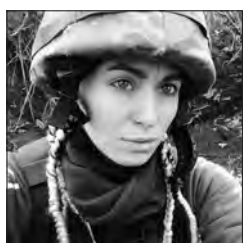
Головна подія минулого тижня не лише для України — 56-та Мюнхенська конференція з безпеки, яка відбувалася у столиці Баварії 14—16 лютого 2020 р. Її обширна тема була визначена коротким англійським словом “Westlessness” (беззахідництво), правду кажучи, дуже важко його однозначно перекласти.

У закордонних анонсах цієї конференції йшлося, що головною темою дискусій у Мюнхені буде питання спроможності Заходу (у розумінні союзу країн ліберальної демократії в Європі та Північній Америці), який знесилюють часто провоковані ззовні внутрішні конфлікти, протистояти наступові Китаю та Росії. Ці дві країни нині активно проштовхують питання зміни міжнародної системи безпеки, побудованої США та його союзниками після Другої світової війни. Коли у нас кожний свідомий українець розуміє, що Росія — це ворог, то на Заході того розуміння немає. Не тільки на рівні обивателя, а й часто у найвищому ешелоні політиків. Вони без докорів совісті з приводу вбитих російськими окупантами майже 10 тисяч українців та сотень тисяч сирітців за активної російської підтримки гадають: чи путінську агресивну Росію слід вважати ворогом демократії, чи економічним партнером та розвивати з нею нормальні економічні відносини? Чи при такому цинічному мисленні орієнтована на споживацтво цивілізація Заходу, в якій високій духовності відводиться третюрядна роль, може захиститися від гібридних воєн Росії?

Закінчення на стор. 3

Скажіть мені: ви готові?

Відеозвернення Ярини, онуки нашого автора, відомого письменника Олега Черногуза, з'явилося нещодавно, коли 22 січня життя її хлопця, нашого захисника Миколи Сорочука обірвала куля російського снайпера. Крик душі дівчини, як і переважної більшості українців, президент не почув і не почує. Він просто не здатен на це. Почуймо його ми, українці. І даймо відповідь насамперед самі собі: ми готові?

Мене звати Ярина Черногуз. Або просто “Яра”. Я парамедик медичного добровольчого батальйону “Госпітальєри”. Я хочу звернутися до шостого та чинного прези-

дента України Володимира Зеленського від імені медиків-добровольців, які досі займаються порятунком життів наших бійців у війні, яку досі веде проти нас Російська Федерація. Це звернення не стоєть депутат слуги народу, який тішить народ байками про комуналку та собак. Це звернення не про розпалювання будь-якої ворожнечі всередині країни та маніпуляції на цій фразі. Це звернення про одну річ, яка нас усіх об'єднує. І про яку ви, пане президенте, здається, забули.

Наш ворог не всередині нашої країни. Він стоїть на наших кордонах досі й маніпулює вами, а ви це дозволяєте. Не добровольці-волонтери, які разом з бійцями Збройних сил України стали живим щитом нашої держави у 2014 році, є ворогами, над якими міністр вашого уряду нині влаштовує судилище. Нашим ворогом є Росія та її очільник Володимир Путін. Це з його провини за всі роки війни наше суспільство втратило тисячі загиблих. Але замість того, щоб перекинути шахову дошку, яку поставив перед вами цей політичний терорист, ви граєтеся у його гру, а ваші фігури ходять за його планом. Він каже вам: розведення і мир, а чується: капітуляція і подальший наступ російських окупаційних військ на землі України.

Пане Володимире, я пішла на цю війну

у 2019-му, менше року тому. Тоді, коли всі “від неї вже стомилися”, коли всі вирішили, що вона несправжня, що вона вже закінчилася. Кілька тижнів тому там загинув хлопець, якого я любила. Його звали Микола Сорочук на псевдо Красний. Так, вам доведеться почути це ім'я. Воїн вашої армії. Один із найкращих, найвідважніших. Він не був із тих, хто сидів на дивані і думав, коли настане мир. Він хотів відвоювати нашу українську землю і, зрештою, загинув за неї. Я ніколи не забуду, чому і за що він загинув. Це куля російського снайпера вбила його. Пане Володимире, коли я уявляю, що на ті позиції, де він загинув, заходять росіяни, його вбивці, то я не хочу більше жити. Саме це станеться, якщо ви відведете війська.

Усвідомте це. Вони вже дозволяють собі заходити на позиції, з яких ми відступили, і влаштовують там диверсії. Це вже сталося. Я звертаюся до вас як людина до людини, як громадянка до президента, як воїн-доброволець до головнокомандувача. Майте честь, майте гідність, зупиніть відведення наших військ з українських земель. На наших прапорах уже запорожньо для тризуба, там мають бути обличчя тих, кого ми на цій війні втратили.

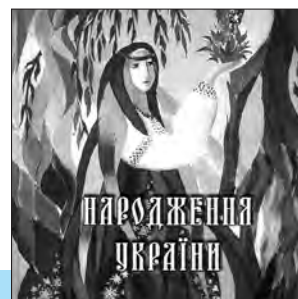
Я закликаю вас дозволити Збройним

силами України давати вогневу відсіч окупантам нашої землі, спорядити нашу армію достатньою кількістю боєкомплектів на цю відсіч. Командири, які ефективно знищують ворога, повинні одержувати нагороди за свою роботу, а не службові розслідування за відкритий по окупантах вогонь. Я прошу вас дати мені відповідь, чи згодні ви вчинити по совісті. Наступ Росії так чи так буде. Ця війна не почалася в 2014 році. Її ведуть проти нас більше 300 років. І вестимуть ще десятиліття.

Мій коханий, він був набагато молодшим за вас. Це він захистив вашу можливість бути президентом нашої країни. Він разом із побратимами. Чи згодні ви, пане Володимире, пане президенте, стати на захист землі, за яку він загинув? Чи готові ви діями довести, що його загибель та загибель інших полеглих бійців і бійчинь у цій війні за нашу незалежність не була даремною?

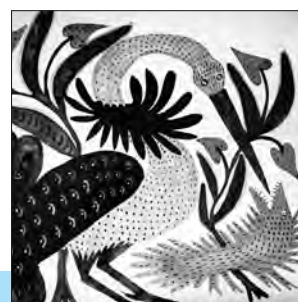
Скажіть мені: готові? Поки я чекаю, що скаже президент моєї держави, я закликаю добровольців, які розчаровані політикою, гуртуватися. Я закликаю українське суспільство шанувати вибір наших воїнів захищати нас до перемоги з поверненням українських територій, а не до капітуляції перед Росією!

СПОВІДЬ ЛЮБЛЯЧОГО СИНА

8

УНІКАЛЬНІСТЬ БАЧЕННЯ СВІТУ

12

“Кобзар — це той, хто несе голос правди, хто кличе людей повставати проти брехні й несправедливості”.

Залунало у школі: “Зацвіла в долині червона калина — Ніби засміялась дівчина-дитина...”. Так почалося знайомство молодших школярів із кобзарем Тарасом Силенком на Тернопільщині в селі Дунаїв у рідній школі Сашка Капіноса. Кобзар заспівав своїм ширим і шедрим серцем, і маленькі серденька поринули у величний світ української пісні. І вона навчала їх, як можна подружитися з джмеликом, із деревами й травами; допомагала думкою полинути на тисячу років назад. Кожна пісня кобзаря продовжувалася бесідою, аби дітки вчилися робити висновки з історій, виспіваних у піснях.

Ніби ще такі маленькі, а з цікавістю слухали історичні пісні. Це тому, що співана історія — то не сухі факти, а емоційна розповідь, яка породжувала в уяві дітей живі образи. Ось, наприклад, образи козаків, що на чайках ішли Дніпром до Чорного моря, а далі до турецьких фортець визволяли побратимів, як розповіла пісня “Наш отаман Гамалія”. Діти дивувались, розмовляючи, як це козаки без компасів і мобільних телефонів могли знайти правильний шлях, як це зорі й місяць можуть підказати, куди плисти, як такі дивовижні човни з пташиною назвою могли долати шлях навіть при сильному штурмі.

А як вважаєте, коли раніше хлопчики ось такого віку, як наші слухачі, чули від кобзарів величні пісні про лицарів-козаків, чи мріяли вони потрапити на науку до таких козаків?.. Думаємо, що не один під час зустрічі з Тарасом Силенком хоч на мить та й уявив себе козаком, що вчиться вправно їздити верхи на своєму коні й вмів шаблею махати. З таких маленьких кроків народжується усвідомлення себе нащадком дідов-прадівів. Усвідомлення себе листочком на дереві нашого Українського Роду — того славного правничого дуба, який ріс і міцнів справами наших пращурів. А тепер живить силою і нас. Та лиш тоді живить, коли вміємо відчутти себе його листочком, а не стеблиною перекотиполя безрідного й бездомного.

“Древо” — так наш гість Едуард Крутько назвав етнографічний музей на Полтавщині, який заснував у хаті своїх дідуся й бабусі. Назва ця не випадкова, адже хлопець відчуває міцний зв’язок та підтримку свого роду, величезну любов до українських традицій. Коли людина займається справою, що від серця лине, то її захват неодмінно передається іншим, от як нашим маленьким слухачам. Бо яке ж захоплення викликали в них розповіді етнографа! Він допоміг дітям зазирнути у сиву давнину до наших прапра-прабабусь і зрозуміти, чим вони жили, якими були їхній побут і свята. Це відбулося завдяки скарбам, які збирає Едуард, — давнім світлинам, на яких зафіксовані неповторні миті життя українців. Едуард допоміг дітям спробувати віднаходити себе у своїх прабабусях і прадідусях, усвідомити себе як вишукану і хо-

робру націю, незламну і водночас романтичну.

...У цей день бандура Сашка піднесено заспівала в руках побратима Тараса Силенка. І то було дуже символічно для нас усіх, адже вона тримає стрій, що його налаштував ще Сашко своїми руками більше п’яти років тому. Відтоді її не торкався ключик, аби переналаштувати.

Одна з пісень, що її співав кобзар під супровід Сашкової бандури, — на слова П. Куліша “До кобзи”.

І заспівав тоді кобзар... І забриніло променистою піснею Сашкове серце, торкаючись до своєї бандури Тарасовими долонями.

— Ці оплески Сашкові, бо він мріяв із цією бандурою співати саме вам, — мовив Тарас Силенко.

Піснею звучали розповіді Едуарда Крутька. Школярі, а ввечері й доросла громада впізнавали деякі обряди, бо схожі вони й на Тернопільщині, а декотрі — і зовсім неповторні. Багато обрядів та традицій, на жаль, втрачені, бо довго північні сусіди працювали над тим, аби відірвати нас від етнічних джерел і розірвати зв’язок між поколіннями. Якщо знищити пам’ять про родовід, нація стає масою, юрбою, якою легко керувати. Тож пам’ятаймо історію, бережімо Дерево Роду!

Такі слова у стінах Львівського лісотехнічного університету, де навчався Сашко, промовляв Ярослав Кріпиволя, його побратим, з яким у мандрівках останнім шматком хліба ділилися, небом одним вкривалися:

— Із Сашком ми познайомилися на Хортиці. Ходили разом шукати корені священного козацького дуба. Півторатисячолітнього. Такий він і є, Сашко. Той, що шукає корені роду. Зупинялися часто біля козацьких могил. Потім, пам’ятаю, запросив у сусіднє село, де разом з хлопцями ставив козацький хрест воїнам, які полягли за свободу краю. Із Сашком ми багато мандрували. Все разом. Він був неодружений. Перша наша спільна мандрівка була на Чернечу гору 22 травня, день перепоховання Тараса Шевченка. Тарас Шевченко помер 10 березня, у цей же день — 10 березня, ніби на зміну йому, народився Сашко. Але він їздив на могилу Кобзаря 22 травня. Символічно, в день повернення. Повернення до рідного, на рідну землю. Сашко теж сприймається мною як той, який жив і живе поверненням до рідного. Сашко дуже глибоко і тонко відчував, що ми, кожен з нас, є тими листочками Древа Роду нашого. Десь там глибоко, у коренях цього Древа, ми переплетені, ми рідні у пращурах наших. І впаде один листочок — він буде боротись за цей листочок, щоб ти, українче, який Роду нашого, не впав. Бо впадеш ти і впаду я. Втрачаючи листя, Дерево всихає. Дерево Роду нашого. Сашко любив рідне. Вмів любити мовчки, своєю працею. Йому більше подобалися січові кошові, ніж гетьмани наші. Йому більше подобалася доля

Дерево міцне своїм корінням

Калина, яку посадив Сашко Капінос, Герой Небесної Сотні, під вікном рідної хати, тепер щодня проводить червоними китицями його племінничок до школи. А коли вона ніжним цвітом буяла навесні — стрічала дорогих гостей — кобзаря Тараса Силенка та етнографа Едуарда Крутька. І хоч зустріч ця відбулася тепер, та корінням своїм сягає в глибину віків. Як же таке можливо? А про це й буде наша розповідь.

Юрія Шухевича, ніж доля Степана Бандери. Він борець. Він той, хто вірить, що життя можна змінювати. Людина вершить свій шлях сама. І коли уявити, що людина живе не на території, а на тій карті, що ми робимо з цієї території, то в кожного своя карта. У когось вона дуже багата. І там є багато можливостей. І там є річка, але є і міст, яким можна перейти на другий берег. У когось того мосту нема, він сидить і каже: “Все, це неможливо, це мені не під силу. Хтось може вчитися у духовній, культурній столиці України, в місті Львові, але для мене це неможливо”. А Сашко, хлопець із села, який вчиться в школі і збирає суніці, їде до цієї столиці. Бо на його карті позначено, що “...так, я маю переправу через цю ріку. Я можу цього добитися”. І він вступає, закінчує з відзнакою. Львів сильно змінив Сашка, саме в частині патріотичній. І той вогник, який жеврів у ньому, яскраво спалахнув великим полум’ям. Коли Сашко поїхав до Вінниці, саме він, у якого на карті позначено, що можливо змінювати життя, організовує людей, перший рух молоді в пам’ять жертв Голодомору. У Вінниці. Величезному місті, яке спало. А Сашко будив. Він був кобзарем, правдивим кобзарем. Він, правда, не вмів ще грати на бандурі досконало. Але кобзар — це не тільки той, хто грає і співає. Кобзар передусім той, хто пробуджує людей, хто несе голос предків, голос волі до кожного, хто ще живий. Він будить того, хто тягне ярмо, але хоче прокинутися.

Цього вечора мама Сашкова, Олена Олексіївна, з трепетом у серці розповідала гостям про традиції, які ожили в їхній родині завдяки Сашкові. Ще коли дрібним хлопцем був, садив його на коліна сивочолий дід Тодос і затишував пісню, щось розказував малому. І в уяві хлопчика оживали з тих пісень і нездоланні гайдамаки, і сивочолий кобзар, і такий затишний та рідний вишневий садок. І з тих розповідей, можливо, й зароджувалася в малому Сашка любов до українських традицій.

Тарас Силенко поділився одним зі спогадів про Сашка з його односельцями: — Колись був у нас в Києві фестиваль “Кобзарська Трійця”, і ми до ночі грали, танцювали. А багато кобзарів приїхало з інших областей, то вже кудись їхати добиратися, щоб переночувати, не було сенсу. І випала така нагода поспілкуватися, тим паче, що українська ніч тепла, лагідна, це було майже на схилах Дніпра... І я так зрадів цій нагоді, кажу, давайте собі задуже тихо тихо поспіваємо, хто має бажання. Дехто з кобзарів мене підтримав, дехто ліг спати. З якою радістю Сашко зреагував, коли я це запропонував! Здавалося, що він вбирав у себе пісні всім тілом. І я співав, орієнтуючись на нього. Тоді хотілося співати саме тих пісень, які виконуєш надзвичайно рідко. І це для мене тепер є одним із найсентиментальніших спогадів про Сашка. Одна з пісень, яку тоді співав,

— “Озовись, побратиме”. І зараз ця пісня звучатиме для Сашка.

— Ці пісні, які ви сьогодні почули та багато інших, співали наші предки. Як же зараз ми можемо пошанувати їх, як можемо доторкнутися до них? — звернувся кобзар до громади. — Не кожен має можливість потриматися за руків’я шаблі, за яку тримався прадід, а через пісню, голос — завжди. Так ми можемо з’єднуватися енергетично з предками.

— Я думаю, Сашко нас чує, — промовив кобзар у кінці вечора.

Ось така наша розповідь про життєдайну й променисту зустріч з людьми, які своїми справами живлять Дерево Українського Роду.

Тепер у музеї школи імені Олександра Капіноса є подарований рушник із рідної Полтавської землі Едуарда. Тим рушником він обрамлював портрет Сашка на незвичайному вечорі теплої спомину про наших предків “Ой зійдімося, роде” у рідній Козубівці минулої осені. Адже Едуард — переможець Відзнаки імені Олександра Капіноса у 2018 році. Цю відзнаку започаткувала Громадська Організа-

ція “Родина Героїв “Небесної Сотні”, Музей Революції Гідності, Музей Івана Гончара та мистецьке об’єднання “Глечик”, щоб підтримати активних людей із сіл і містечок, котрі, як і Сашко, мають у серці любов до рідного та запалюють вогники любові в серцях інших.

Едуард приємно дивує своєю діяльністю. Нині він студент Тернопільського медичного університету. А коли йому ледь виповнилося двадцять, заснував музей, у який тепер їдуть гості з усієї України і не тільки. Тепер Едуард побував у рідному селі Сашка. Надихав людей своєю великою справою досліджувати корені роду. Впевнені, що після цих зустрічей дехто теж зануриться у вивчення світу родинних світлин та історій.

— Мамо, нам у школі сказали намалювати кобзаря, то що, це треба просто книжку намалювати? — здивовано питала маленька

Мар’янка перед приїздом гостей.

Тепер і Мар’янка, і всі школярі Дунаєва точно знають, що Кобзар — це не тільки книжка. Це той, хто несе голос правди, хто кличе людей повставати проти брехні й несправедливості.

— Я радий, що ці зустрічі сьогодні відбулися. Я з чистою душею перед Сашком, що зміг це зробити як кобзар для нього, для родини, для громади. Бо це той світ, яким він жив, і я хоч трохи зміг долучитися до продовження його справи, — сказав Тарас Силенко.

Вірю, що завдяки цій дивовижній зустрічі Дерево нашого Українського Роду зміцніло, адже вона надихнула й допомогла кожному присутньому відчутти себе отим листочком, про які дбав Сашко. Його очі спалахували яскравими вогниками, коли він з гордістю розповідав про славні дні визвольних змагань українців, про те, що Україна має чим пишатися, а розповідями цими дарував натхнення й іншим до пізнання нашого минулого. І якби його бажання навчати історії в школі втілилось — Сашко був би прекрасним учителем. Він чітко знав, куди тримати життєвий курс — це розуміння давало саме знання того, як у минулому боролись за Волю України діди і прадіди. Сашкові вкрай важливим був досвід наших пращурів, бо черпав знання, ними здобуті, і брав приклад з тих, що увійшли в історію як вірні сини України.

— Для Сашка не існувало смерті, бо ототожнював себе не зі своєю особою, а з усім нашим родом, якому життям своїм виборював дорогу в майбутнє, — казав про Сашка його побратим Ярослав Кріпиволя.

У перші дні Революції Гідності Сашко написав у соціальній мережі:

— Думаю, що коли є хоч найменша можливість якимсь чином вплинути на майбутнє твоєї Нації та Країни, потрібно бути активним та впливати, поготів, коли життя дає шанс ще й творити та змінювати історію! Ще кілька днів тому я думав, що мою Націю важко сьогодні підняти на боротьбу за своє майбутнє... Та, дякувати Богу, я помилявся!

Я навчилася бачити Твою усмішку в каліні, яку Ти посадив під вікном рідної хати, з безра-йому неба кольору Твоїх очей, коли їх торкалося сонце, у Твоєму джерелі, від якого Ти навчився працювати без упуни. І намагаюся не забувати вміти радіти дощу, так, як радів йому Ти. І я знаю, що іскра Твого життя спалахує з новою силою в тих козаках, що стоять до боротьби за волю України.

— Сьогодні українці рішуче стають пліч-о-пліч на боротьбу! І боротьба ця правдива, з вірою та впевненістю у святую перемогу!

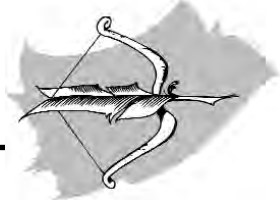
Нарід, нинішня справа залежить лише од нас!

Піднімайся та борись сьогодні, здобувай та перемагай!

З нами Бог і з нами Україна!

Слава моїй Нації та слава Героям! (Сашко Капінос, грудень 2014 року)

Олена КОТЛЯР,
кохана Сашка КАПІНОСА

Російська провокація чи європейська змова?

Закінчення.
Початок на стор. 1

Чи усе це — лише криза, чи деморалізація, а відтак згасання цивілізації Заходу? Відповіді на це питання так і не дала 56-та Мюнхенська конференція з безпеки. Її незмінний від 12 років голова, німецький правник і дипломат Вольфганг Ішінгер (на російських сайтах його називають другом Путіна) сказав, що дебати про оптимізм і стабільність для Європи — це питання наступних конференцій. У нинішній взяли участь близько 600 поважних гостей, зокрема майже 40 голів держав і урядів, понад 100 міністрів закордонних справ і оборони. Однак це поважне зібрання по суті нічого поважного не вразило. Особливо у питанні окупації Росією України.

Ішінгер сказав, що нині у світі настав параліч міжнародної спільноти, яка не здатна реагувати на конфлікти. Навіть такі страшні, як війна в Сирії. Хоч і російська війна проти України також страшна (зрештою, не буває не страшних воєн!), проте воєнні втрати сирійців шокують. За 9 років війни чисельність 21-мільйонного населення країни скоротилося більш як на 3,5 мільйона осіб. Це вбиті й біженці. У цю статистику не входять поранені та отруєні російською газом зброєю. Як політичний оглядач, повністю погоджуюся з різким висловом голови Мюнхенської конференції: у таких питаннях, як гасіння тліючих воєнних конфліктів, міжнародні установи безпорадні. І це аж ніяк не зумовлене егоїзмом найбільших світових гравців США, Китаю та Росії. Президент Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр сказав на Мюнхенській конференції з безпеки, що ці країни проводять егоїстичну зовнішню політику, яка ставить під сумнів глобальний порядок, розроблений в останні десятиліття.

Тут незрозуміла позиція керівників лідерів багатьох країн світу, котрі ганебно плазують перед Росією. Сумніваюся, що це зумовлене лише страхом перед путінською ядерною кнопкою. Таку зброю має зокрема й Пакистан. Ця країна, в 21 раз менша за територією від путінської Росії і в 1,4 раза більша від неї за чисельністю населення (6 держава світу за кількістю населення), значно більше від Росії претендує на роль однієї з провідних держав світу. Тим паче, що з кожним роком відбується різка зміна демографічного складу населення РФ у бік приросту мусульманського та китайського населення. І попри приріст населення у тих етнічних спільнотах загалом у РФ бачимо зменшення чисельності населення і водночас все глибше ураження загалу російського суспільства путінським варіантом нацизму.

Нині головне завдання не лише для Європи — забезпечення максимально м'якого неминучого розпаду путінського рейху. І це аж ніяк не фантастика недругів Росії, як то кричать путінські пропагандисти, а неминуча реальність, про яку кажуть тверезо мислячі росіяни. Вже не вперше різкий критик путінського режиму, а в минулому політик, путінський пропагандист, проповідник ідей, що лише Путін здатний

врятувати РФ від розпаду Олександр Невзоров каже, що Росія перейшла пункт неповернення на шляху до розпаду. За його словами, у Росії є дедалі більше людей, котрі вже не хочуть жертвувати майбутнім задля міфу про щасливе минуле. І коли США бачать незворотність тих процесів, то президент Німеччини говорить про егоїзм США, про відхід від міжнародної співпраці задля мирного світу.

І хоч на таких конференціях не ухвалюють рішень, їхні організатори вважають, що можливість зустрічей на них конфліктуючих сторін уже сама по собі є цінністю. Зокрема говорили про надії на зустріч міністра закордонних справ РФ Сергія Лаврова та президента України Володимира Зеленського. Вони поряд з державним секретарем США Майком Помпео, Генеральним секретарем НАТО Енсом Столтенбергом, президентом Франції Еммануелем Макроном, главою дипломатії Китаю Ван Йі організаторами конференції були віднесені до найважливіших її гостей. Звідкіля в організаторів заходу виникла ідея зустрічі Лаврова та Зеленського, не маю поняття. Віднесення російською пропагандою “великої надії” (в 2018—19 рр.) Росії — Зеленського до ряду “непротгнозованих націоналістів” не давала ніяких підстав на їхню зустріч. Тим паче, що 13 лютого відбулася телефонна розмова Путіна з Зеленським.

Сумніваюся, що у ній йшлося лише про черговий обмін полоненими й ув'язненими. Не тільки в мене виникає питання: чому після двох неочікуваних Росією кроків Володимира Зеленського Путін продовжує з ним розмовляти? Зеленський нещодавно у Польщі заявив про відміне від путінського трактування історії Другої світової війни та сказав, що можлива агресія Росії проти України закінчиться розпадом Росії. Одіозний Жириновський після цього вже став “заводити” двигуни у танках, аби “давити” Львів. Путін (або його “консультанти”) розуміє, що йому значно дешевше буде заводити не танки, а емоції Зеленського. Наче дитина, Зеленський тішиться, що Папа Римський Франциск назвав його президентом миру. Щоб домогтися миру на російських умовах, Путін готовий хоч би й тричі на день називати Зеленського чи то президентом миру, чи подібними епітетами. Він розуміє, що значна частина українців не прийме миру за путінським сценарієм. А це вимріяна нагода, аби з мінімальними зусиллями підкорити Україну та почати будувати новий СРСР.

Путінська державна пропаганда вже обробила в Європі ґрунт для такого розвитку подій. Одна з жертв такої обробки президент Франції Еммануель Макрон, виступаючи на мюнхенській конференції, закликав європейських політиків до нового діалогу з Росією. За його словами, “відсутність діалогу не є рішенням, як це видно з наростаючих конфліктів”. За логікою президента Франції, європейські санкції проти Росії нічого не дають, а лише шкодять обом сторонам. Однак він зазначив, що не виступає за скасування санкцій чи пом'якшення європейської позиції щодо Москви.

П'ятий президент України Петро Порошенко, як лідер “Європейської солідарності” брав участь у Мюнхенській конференції, мав до 30 двосторонніх зустрічей. Розмову з Макроном назвав “короткою, проте дуже змістовною”.

Там він говорив не лише про потребу діалогу з Росією, на що різко відреагували і польські ЗМІ, і міністр закордонних справ Польщі. Макрон назвав РФ агресивною державою. І за його словами, вона найближчим часом такою залишатиметься... “Але якщо ви подивитеся на географію, то побачите, що ми змушені щось робити разом... Ми повинні дати росіянам стратегічний шанс, стратегічну перспективу”.

Я був упевнений: Росія від тих слів “закипить”, тим паче, що у виступі не було й натяку на якесь пом'якшення санкцій. Президент Франції закликав посилити оборонні можливості Європи, також у ядерному вимірі. Проте Росія в особі Лаврова дуже дякувала Макрону за виступ. У ньому виразного було сказано, що Китай та США (а не Росія!) є головною загрозою для суверенітету ЄС. Це для Росії знак, що їй вдалося розбити європейську єдність у питанні загрози з боку Росії. Втома від війни в Україні таких політиків, як Макрон, дозволяє Росії мати розв'язані руки у плані змушення України “до миру” на путінських умовах, що є одним з етапів реалізації путінської ідеї фікс про реставрацію путінського рейху (імперії). Не випадково в лексиконі російських політиків появився термін “історична Росія”!

Що таке “історична Росія” добре пам'ятають балтійські народи та поляки. Їхні експерти заявляють, що “концепція розслаблення у відносинах з Москвою може бути небезпечною для Польщі”. Не без російської пропаганди у багатьох європейських головах закоренилася думка, що економічне та мілітарне зростання Китаю є для Європи більш безпечним, ніж путінський нацизм. І у тій ситуації слід іти на максимальне потурання Росії, зняття з неї санкцій, мовляв, Європа не здатна протистояти двом потугам. Треба вибирати менше зло.

Усе це — наслідок примітивного мислення (нині дедалі частіше у Європі до влади приходять примітивні вискочки на кшталт наших “слуг”), помноженого на російську дезінформацію. Згадуючи історію, як примітивні британці підкорили і фактично знищили багатіших і культурніших кельтів, як примітивні мешканці країни Моксель уярмили багатіших і культурніших русичів, я з острахом дивлюся на майбутнє європейської цивілізації. Нинішня польська політична еліта значно глибше від європейців розуміє цю проблему.

Глава польської дипломатії Яцек Чапутович, коментуючи французькі пропозиції на предмет “нової європейської політики” щодо Росії, сказав: наразі немає умов для початку нового діалогу з Москвою, поки Росія не дотримуватиметься міжнародного права. Польський міністр старався переконати своїх італійського та французького колег, що такі країни, як Франція, дивлять-

ся на Москву з іншого погляду, бо поки не відчувають загрози з боку Росії, що є важливою причиною того, що немає спільної європейської стратегії щодо Росії. Міністр Чапутович сумнівається, що можна буде її опрацювати. Тим паче, що Росії потрібні різні балачки про різні програми, а не програми! Глава польської дипломатії намагався зустрітис з Лавровим. “Deutsche Welle” на приватному рівні з'ясувала, що російська сторона не бажала ніякої зустрічі з поляками. Чому — окрема тема розмови.

На цей момент звертаю увагу, бо, може, він отверезить тих (і високого, і не дуже високого рівня) діячів, котрі думають, що з Путіним можна “домовитися” про мир. Раз я вже торкнувся справ польських, то не можу залишити поза увагою того, що там стартувала президентська виборча кампанія. Шодня з усіх теле- та радіо-новин звучать слова патріотизм, національна самоповага. Називають вражаючі цифри державних капіталовкладень у сферу патріотичного виховання, в історичне кіно, у патріотичні організації. І саме ставка держави на патріотизм, а не на щось подібне до ганебної української “какаяразніци”, стала головним чинником польського економічного успіху. Припускаю, що коли б не дурнувате, навіayne в 1994 року колишньому президенту-малоросу Кучмі різної масті табачниками “політическое решение с рассией”, то нині ситуація у нас була б значно кращою.

Виходячи з міркувань національної безпеки, міністр закордонних справ Польщі Яцек Чапутович значно аргументованіше від президента України доводив на Мюнхенській конференції ревізіоністсько-дестабілізаційну суть дій Росії на окупованих нею територіях. Від того, що дипломати, керівники інших країн, як бачимо з їхніх слів, більше зацікавлені у виведенні на “чисту воду” нечистої Росії, стає соромно і страшно. І це одна з українських особливостей 56-ї Мюнхенської конференції.

Перша — вже згаданий дебют В. Зеленського на цьому форумі. Він у звичному для нього стилі старався грати роль поважного політика, читаючи тексти з листочків. Проте йому це не вдалося, попри намагання бути оригінальним і протиставити себе — молодого правдолюбця “майстрам туманних дипломатичних формулювань чи протокольних заяв без конкретики”. Він називає себе “людиною, яка говорить те, про що кажуть люди на вулицях (...) в усіх куточках нашої планети”.

Звичайно, мені важко судити, що кажуть в усіх куточках нашої планети, проте точно знаю, що кажуть люди в українських крамницях, дивлячись на ціни. Воно не піддається цитуванню, бо за значно коректніші висловлювання-побажання нині відкрито кримінальну справу проти двох відомих жінок-захисниць України.

У своєму не дуже ефектному як на актора читанні у Мюнхені Зеленський намагався не дратувати російського лідера. Ця думка є провідною у більшості коментарів з приводу виступу. Частіше у коментарях його називають планом капітуляції. Не було там

ніякої стратегії захисту України, чого очікувала і політична еліта світу, і національно відповідальна частина українського суспільства. Однак усі побачили черговий сеанс нарцисизму у виконанні Володимира Зеленського. Народний депутат від “Європейської солідарності” Олексій Гончаренко звернув увагу, що під час цього виступу-читання люди йшли з зали. І це не була велика конференц-зала Мюнхенської конференції, а маленька, в якій ще українські лідери не виступали.

Зеленський намагався не дратувати Путіна не лише у промові, а й у відповідях. Навпаки — старався підсоби́ти кремлівському диктаторові. Закидав ідею-бацилу, що стара українська влада не все робила для звільнення окупованих територій. Він не втратив нагоди, аби протиставити себе старій “корумпованій” владі.

Можливо, що такі “вкидання” справляють враження на базарних баб та глядачів “95 кварталу”. Однак більшість учасників Мюнхенської конференції — не та аудиторія, що ловитися на примітивний популізм. Зустрічі, які мав у Мюнхені п'ятий президент України Петро Порошенко, показують, що багато європейських політиків, дипломатів розуміють складність моменту, у якому нині перебуває Україна. Через зруйнованого російськими інформаційно-пропагандистськими атаками синдрому державної відповідальності українців нині Україна має легітимно обраного президента, який зі своєю “какаяразніца” не є і не може бути лідером нації. І має лідера нації з відносно невисоким рівнем суспільної підтримки. Це драма і нації, і держави. Це друга з українських особливостей Мюнхенської конференції з безпеки.

Третя українська особливість — це поява на офіційному сайті конференції т. зв. плану “Дванадцять кроків до посилення безпеки в Україні та євроатлантичному регіоні”, який уже встигли назвати планом “12 кроків назустріч Росії” та “12 кроків у напрямі до капітуляції”. Хоч кожний із пунктів ганебний, проте шокує 12-й. “Запустити новий національний діалог про ідентичність”. Автори планують залучити до нього Польщу, Угорщину і Росію, щоб вони вирішили, яка версія історії, мови та ідентичності підходить Україні. І хоч МЗС України засудило його появу, і навіть за його наполяганням вдалося на два дні зняти з сайту, проте всіх дивує факт, що не було осуду документа з боку президента України. За словами одного з відпінсантів того плану дипломата Василя Філіпчука цей документ почали розробляти відразу після обрання В. Зеленського президентом України. Він пробує переконувати українців, що це добрий для них план.

У цьому плані, виявляється, закладено ще одне глумління над Україною. На Заході “План 12 кроків” — це поширений метод лікування залежних від наркотиків і алкоголю осіб. Отже, не знають меж московські циніки. І немає краплі гордості в їхніх українських “слуг народу”!

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Народ-Конституція-Держава

Михайло БУГАЄЦЬ,
професор, голова Конгресу громадських об'єднань України

Кожне з цих трьох понять, винесених у заголовок, є ланкою в нерозривному ланцюгу, а втрата чи недосконалість кожної з ланок веде до зникнення усього ланцюга з історії, мапи, пам'яті. Конституція визначає підвалини державності. Не збудувавши своєї держави, народ стає рабом чужої.

Це може статись і з Україною, бо за 29 років державності-незалежності ми не зуміли на досить міцних економічному, інтелектуальному, науковому, оборонному і соціальному фундаментах збудувати або хоча б усерйоз взятися до будівництва Держави.

Натомість за ці 29 років ми зруйнували фундамент і розікрали максимум можливого, зменшивши валовий національний продукт в 2,5 рази.

Ми не зуміли структурувати суспільство, зате зуміли створити більше 370 політичних партій та десятки тисяч громадських організацій, які в статусі еліти очолили процеси руйнування та розкрадання.

Досліджуючи процеси розвалу Радянського Союзу і створення на його місці нових незалежних держав, німецькі експерти відзначали ще на початку 90-х інтелектуальний потенціал українців. Науковий потенціал українського суспільства на той час був одним із найвищих в Європі.

Аналіз процесів і результатів державотворення в Україні за роки незалежності свідчить, що український народ не брав і не бере безпосередньої участі в цих процесах з таких причин:

1. Народ не став господарем і єдиним власником своїх національних багатств. Станом на 2018 рік понад 70 % багатств — у 3 % багатіїв. Вони, по суті, узурпували владу і законсервували феодальні порядки.

2. Український народ формально начебто наділений правом вибирати собі владу (за механізмами, які йому розробляє ця влада), проте не реалізує це право через брак реальних механізмів її контролю в Основному Законі.

3. Конституційний власник і конституційна влада — народ — “добровільно” віддав усю повноту влади і більше 70 % загальнонаціональної власності своїм дорогим “обранцям”, які 1991 року створили Систему влади рад, запозичивши феодальні механізми владарювання у радянської влади. А чия влада, того й власність. Це зауважили ще давні греки.

Отже, Система 1996 року розробила і затвердила Основний Закон, який захистив її від народу, але дозволив останньому обирати Систему і передавати їй “від імені народу” всі права на владу і власність. І цей дозвіл довірливий народ виконує досі. В анабозі.

Український народ прокида-

ся за роки незалежності двічі: 2004 року — в період Помаранчевої революції, якою змінив колір та частково фасад Системи, і 2013 року під час Революції Гідності, втративши Героїв Небесної Сотні, знову змінивши тільки кольори Системи.

Світова аксіома — кожна народна революція завершується новою народною Конституцією — у нас не спрацювала.

Система влади в розумінні її членів — це держава, і тому всі члени всіх Систем за 29 років будували свою Систему влади — свою державу.

Народу як нечлену Системи не було і немає місця в будівництві держави-Системи.

Конституція 1996 року, яку виконує народ і не виконує Система, яка її створила — є Конституцією тільки цієї Системи. Конституція Системи, яка стала одним із головних чинників руйнації України — системної узурпації влади і пограбування народу під виглядом псевдоринкових реформ, може стати головним чинником втрати державності на 30-му році незалежності.

Спробую пояснити ці тези на прикладах, хоча наперед знаю негативну реакцію і думку своїх опонентів, передусім укладачів чинного Основного Закону, а також більшості членів Системи.

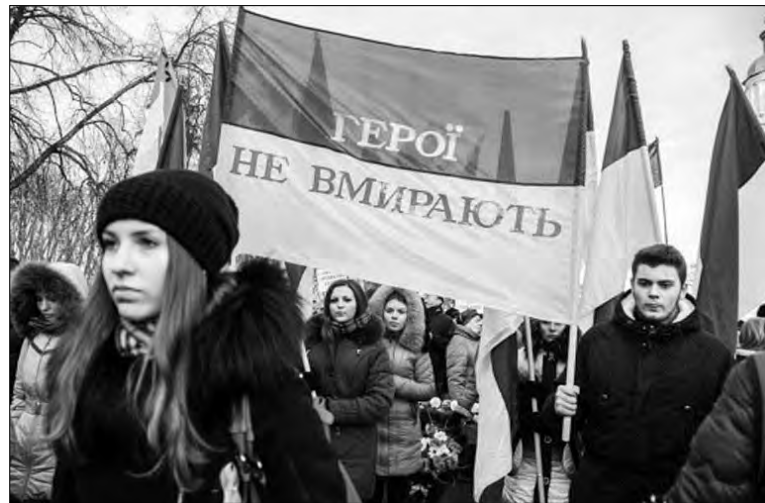
Влада — це велика власність. Хто не має такої власності — той не може мати влади у нашому суспільстві. Хоч і йдеться про власність, яку створювало все суспільство впродовж багатьох років (до і після 1991-го) і яка дарована Всевишнім — земля й корисні надра, повітряний, водний, лісовий простори і т. ін.

Чинна Конституція своїми статтями 5, 13, 143, 144 завуальовано встановила двовладдя на державному і місцевому рівнях, а також визначила єдиним власником загальнонародної власності (нібито з дозволу народу) владу у всіх її гілках під символічною назвою держава.

Отже, влада — це держава, а держава — це влада. Підтвердженням цього є нагадування в багатьох статтях, що вона, “рідна”, відповідає перед людиною за свою діяльність (ст. 3); сприяє консолідації, а не роз'єднанню,

впродовж 29 років і розвиткові української (не створеної поки що) політичної нації та історичної свідомості нації (ст. 10); забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності на прикладі кучмівських указів та проектів закону Зеленського щодо землі (ст. 13); забезпечує соціальну спрямованість знищеної нею економіки (ст. 13); створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, в результаті чого маємо зарплати в конвертах, 40 % безробітних, зокрема вимушених трудових емігрантів; забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності при повній монополії олігархо-паханів та членів Системи (ст. 42); захищає права споживачів і як результат український народ споживає за світові ціни свої-несвої надра, фальсифіковані продукти та отруту (ст. 42); забезпечує соціальний захист усіх громадян, передусім інвалідів та пенсіонерів, які пропрацювали 30—50 років (ст. 46); в результаті чого більше 6 мільйонів цих громадян живуть за межею бідності; забезпечувала безоплатне до 2005 року, а після цього доступне медичне обслуговування всіх громадян (ст. 49), результатом чого є дисбаланс — смертність значно перевищує народжуваність та лікування десятків тисяч важкохворих українців у багатьох країнах світу; сприяє розвитку науки (ст. 54), в результаті чого в країні не так давно з найвищим у Європі науковим потенціалом сьогодні наука відсутня, зате найбільша кількість академіків, професорів, докторів наук у світі; вона забезпечує участь громадян у управлінні державою через референдуми (ст. 38) — натомість видала та ліквідувала Закон про здійснення прямої демократії 26 квітня 2018 року...

Сьогоднішня влада під державною розуміє себе і навпаки. Пропонуємо наше розуміння терміна *держава*, яке діє у всьому демократичному цивілізованому світі. “Держава — це об'єднання громадян України в адміністративних кордонах визнаної світом цілісної недоторкованої території України, з багатокладною економікою та природними ресурсами, збройними силами, з фінансово-банківською системою та

інституціями забезпечення всіх сфер життєдіяльності суспільства”.

Держава — це суб'єкт публічного права, як об'єднання усіх громадян України. Відповідно владою в цьому об'єднанні повинні бути всі громадяни, або народ України. Відповідно і власником усіх багатств і ресурсів України повинен бути один-єдиний народ. Це популярно можна пояснити на прикладі господарського суб'єкта публічного права — акціонерного товариства, власником (чи власниками) якого і владою в прийнятті рішень є тільки акціонери, а виконавцями — правлінням та контролерами — наглядовою радою є службовці, яких вибирають і призначають тільки акціонери.

Система і укладачі чинного Основного Закону зуміли захистити свої майбутні антинародні дії введенням в Закон статті 92, яка гласить — виключно законодавми України (яких ще немає, але які буде написано пізніше) визначаються і встановлюються. А далі в цій статті перелічено назви і нормативи всіх статей, які є нормами прямої дії. Ця стаття дозволила Вишньому законодавчому органу за 28 років випустити тисячі законів, змін та доповнень до цих законів, які знівелювали та зробили віртуальними більшість статей Основного Закону та стали механізмами руйнації — розкрадання економіки й ресурсів. Якщо б укладачі чинного Основного Закону змінили текст статті 92 висловами “Виключно Законами і змінами впроваджується дія деяких статей Конституції, які потребують цього, а всі інші статті є нормами прямої дії”, то Україна уже могла б стати в один ряд з Великобританією, Німеччиною та Францією.

З допомогою маніпуляцій віртуального Основного Закону та створення тисяч новоспечених законів відбулися російсько-кучбайсівська ваучеризація паперами одноразового використання: дика і збиткова для суспільства приватизація загальнонародного та державного майна, зокрема стратегічних об'єктів (планується всієї стратегічної промисловості); розпаювання загальнонародної власності усіх громадян (а не тільки оброблювачів) української території — землі; продаж і розкрадання загальнонаціональних лісових та водних ресурсів, надр.

З допомогою створених Системою законів на базі дозвільної

статті 92 за 28 років її члени та учасники, пограбувавши суспільство, вивезли в офшорні зони добрий трильйон доларів. Зрештою, чи хтось достеменно знає? Звісно, Система не хоче повертати вкрадене, навіть якщо створить ще десяток ДБР-ЕБР-УБР та десятків нових НАБУ, ТАБУ, ДАБУ... Це — фарс. Тільки народ, отримавши повну і безпосередню владу в новій Системі Народовладдя, про що таки заявляв чинний президент, захоче повернути собі всю свою вкрадену (загальнонаціональну і народнодержавну) власність без усяких НАБУ й ДБР тощо.

Єдина цінність Конституції 1996 року і тим вона найкраща в світі, що написана нашою солов'їною мовою.

Народ, перетворений на жебрака та безправного раба, зневірився в Системі попередніх кольорів і тому масово повірив у новостворювану Систему. Але час минає, зневіра знову росте. Тепер уже до нового.

Наближається сторічний ювілей втрати державності.

Про кривавий шлях вирішення окресленої проблематики не може бути і мови, бо він остаточно похоронить всю триаду “Народ-Конституція-Держава”.

Вірю, що маючи гени предків і взявши на озброєння принципи самовиживання — самоструктурування — самореалізації, український народ змінить свій суспільний устрій (конституційний лад згідно зі статтею 5), почавши з громад, і об'єднано приступить до формування української національної держави. Тобто до руйнування закритої кланової економіки і політики на користь олігархічних кланів. До творення нових інституцій з підзвітним урядуванням. До подолання постколоніального залежного статусу на міжнародній арені.

Громадські структури: волонтерські та кооперативні рухи, нове фермерство, франчайзингові мережі, проекти громадянської освіти, церковні громади мають активно очолювати творення нових інституційних структур. Нам спільно треба розробляти стратегічне бачення проєкту національної держави.

Команда нової Системи може долучатися до цих суспільних процесів, бо на керівництво ними не має конституційного права. Вони ж бо — слуги. Це стане її (команди) історичною місією — бути разом з народом.

Думай-те і долучайтесь!

Михайло СОПІВНИК

У тридцятьперше 29 січня цього року відбулася урочиста хода, пам'ятна молитва та мітинг на вшанування героїчного подвигу героїв Крут на Аскольдовій могилі у Києві, ініційовані ще за совітів 1969 року товариством “Просвіта”.

Цього року, як ніколи раніше, погода не сприяла велелюддю. Ішов мокрий сніг, з Дніпра віяло холодом, та урочистий захід демократичних сил Києва, до якого долучилися ліцеїсти Військового ліцею ім. І. Богуна, українське козацтво, школярі та військовий духовий оркестр, відбувся з патріотичним піднесенням.

Коли я споглядав це дійство, мене пронизували сумні думки і розлогі роздуми, що ось саме так (знаючи з різнодруків і спогадів учасників бою під Крутами), в такий же похмурий день (була відлига) майже 600 юнаків було на оборонному рубежі під Крутами: 4 сотні юнаків-курсантів Першої Української Юнацької імені Богдана Хмельницького школи на чолі з сотником Оверкієм Гончаренком, сотня студентського Січового Куреня зі старшиною Омельченком — студентом Українського Народного Університету в Києві та чота козаків. Вони лежали на мокрій промерзлій землі в окопах, виритих напередодні, і задубленими пальцями перезаряджали гвинтівки. Бій тривав увесь день, і оборонцям удалося стримати більшовицьких зайд, відкинути їхні багаторазові атаки, навіть у рукопашному бою погнати їх назад. Це більше, ніж подвиг.

У цьому болю полягло близько половини особового складу. Уже сутеніло, і сотник О. Гончаренко, щоб урятувати живих, наказав залишити поле бою і відходити до потяга, що стояв на безпечній відстані від станції Крути.

Відхід потяга затримувався через відсутність чоти студентської сотні. Ця група з 32 січовиків уже в повній темряві, не бачачи потяга, що відійшов на безпечну відстань за 2 км від станції Крути, пішла на станційні вогні, не знаючи, що станцію уже зайняли більшовики. Їх захопили розлютовані головорізи жандарма М. Муравйова в полон. Лише четверці дивом удалося врятуватися, а двадцять вісім січовиків прийняли мученицьку смерть. З них знущались, цілу ніч катували, кололи багнетами, а вранці всіх розстріляли. Місцеві селяни розповіли, що хлопці перед розстрілом співали “Ще не вмерла Україна”, і показали місце їхнього захоронення. А в березні 1918-го, коли більшовиків прогнали, тіла цих героїв-мучеників перевезли до Києва і перепоховали на Аскольдовій могилі.

Згадав, що така гірка доля спіткала і чоту з 24 козаків, які відступали на Київ після бою під Крутами. Це був загін, який відступав з-під Конотопа і приєднався до оборонців Крут. Він був розташований в оборонній лінії крайнім за студентською сотнею. Більшовики уже перетнули залізницю, і козаки пішли пішки через село Семиполки лісом і дійшли до села Літки, де й заночували, розійшовшись по хатах по троє-чотверо. 31 січня 1918 року вранці більшовицька зграя зненацька напала на село з лісу.

Цього дня лютував сильний мороз, а в Літках кипів запеклий бій, у якому зійшлись нерівні сили: чота козаків армії УНР і більше двох сотень більшовицьких ординців, катюг і грабіжників українських селян.

Виглядала мати сина Світлій пам'яті Миколи Оцуна присвячую

У селі Літки Броварського району на Київщині 31 січня 1918 року відбувся запеклий бій чоти козаків армії Української Народної Республіки з більшовицькими забродами-окупантами, які посунули багатотисячною ордою на Київ. У цьому нерівному бою загинув увесь козацький загін, який селяни Літок похоронили на околиці села і зберегли пам'ять про їхній подвиг до наших днів.

Вшанування Героїв Крут в одній із шкіл Києва

Ось як описує цей бій Володимир Чепур — журналіст, мешканець села Літки.

“Вояки-петлюрівці чинили впертий опір, але сили були нерівні. Довелося відступити. На полі бою залишився 21 загиблий український козак. Місцевий дідусь запряг свої воли, на санях об'їхав усе село і позбирав убитих. Село горіло і люди не йшли на похорони, — оберігали свої оселі. Дідусь доставив загиблих вояків до Дарниці (це околиця с. Літки), де їх і поховали. Так виникла козацька могила в Літках.

Місцева влада все робила, щоб вибити з пам'яті односельців спогади про бій за Літки, про загиблих козаків. Але це їй не вдалося. Минуло понад 10 років. І раптом, під час дикої колективізації, у ніч на Великдень, на козацькій могилі з'явився дерев'яний хрест. Невідомий сміливець ножем на хресті вирізав напис: “Здесь поховані українські козаки УНР, по-звірячому замучені більшовиками”.

Село ніби ожило, а влада наказала знищити хрест негайно. Та через тиждень хрест знову з'явився. І тоді розлючена влада наказала знищити і хрест, і могилу”.

А ось як розповів очевидець тих далеких подій політичний в'язень, український патріот, мешканець села Літки Степан Пучок у своїй книжці “Заграва над Літками”.

“Перед боєм в селі по хатах стояли петлюрівські вояки. В нашій хаті на постой перебувало четверо хлопців. Це були хоробрі молоді патріоти. Вони брали участь у бою. А коли бій затих, і мати дізналася, що дідусь-сусід волами звозить на околицю загиблих вояків, вона сказала: “Синку, біжи мершій на Дарницю і подивися, чи немає серед загиблих наших хлопців”.

Десятирічний школяр Степанко, незважаючи на мороз, шодуху помчав на околицю до могили. Прибіг одним з перших і став очевидцем дикої сцени...

Більшовики захопили у полон трьох козаків. Пов'язали їм руки і вивели на дорогу. Знайшлися вершники, які на скаку своїми

шаблями порубали козацькі голови. Діку розправу над полоненими бачив і Степан Обеременко. Це потім і надало йому моральне право написати на хресті слова: “по-звірячому замучені більшовиками”.

І раптом розпалась могутня імперія зла.

Літківські патріоти вирішили негайно відродити козацьку могилу. За цю справу взялися мешканці села Василь та Лідія Шусті, Віктор Музиченко, Микола Влащенко, Олександр Омельчук, Микола Садовий... Їм на допомогу вийшла майже вся околиця. Ентузіаста за козацьким звичаєм насилали Курган і встановили металевий хрест, який перев'язали вишитим українським рушником.

26 травня 1996 року теплого погожого дня літківці вперше віддали данину пам'яті та шану героям.

Друге відновлення могили героям-козакам відбулося 15 січня 2001 року. Була підсипана могила-курган, на якій встановлено вже гранітний козацький хрест.

Наближалась дата 90-річчя героїчного бою української молоді під Крутами. Сільська рада села Літки на чолі з головою Лідією Пінчук узялася за добру справу відновлення козацької могили, гідної героїчному чину вояків-козаків, які віддали своє життя за незалежну Соборну Україну в січні 1918 року у бою з більшовицькими окупантами в селі Літки.

Силами місцевих умільців-майстрів було пересипано і збільшено сам Курган, упорядковано місцевість навколо могили. На вершині кургану встановлено козацький хрест.

Для підготовки і гідного вшанування 90-річчя героїчного бою у Літках — других Крутах, як його називають у народі, був створений організаційний комітет, головою якого обрали Генерального бунчужного Міжнародної асоціації “Козацтво” відомого в Києві просвітянина і громадського діяча Миколу Петровича Оцуна. Туди увійшли представники обласної держадміністрації, броварської райдержадміністрації, а також громадських організацій

м. Києва. Щоб справа рухалась швидше, М. Оцун вийшов через голову ОДА п. Ульяновченка на дружину президента України Віктора Ющенка пані Катерину. Адже її мати була уродженкою села Літки.

Вшанування перенесли з 31 січня на 2 лютого, вихідний день, щоб долучити більше людей.

2 лютого 2008 р. до ошатного, величавого Кургану-могили козаків на околиці села Літки зібрався сотні людей. Серед них Олесь Шевченко, Євген Лупаков, Іван Заєць.

Вранці ще до заходу до Курган-могили з квітами прийшов президент України Віктор Ющенко, який летів на гвинтокрилі у Крути і приземлився в Літках, щоб віддати шану полеглим козакам.

Урочистий мітинг-реквієм був відкритий виконанням гімну України всіма учасниками заходу в супроводі військового духового оркестру. На чати біля Курган-могили стали військовики української армії та молоді козаки МА “Козацтво”.

З часу цього заходу в селі Літки уже минуло 12 років, мені подумалося, чи варто це оприлюднювати зараз. Але зринули в пам'яті ті зусилля і воля для проведення цього заходу нашого просвітянина Миколи Оцуна, якого, на жаль, уже немає серед нас. Відійшов п. Микола 19 грудня 2019 року у вічність і стоїть, мабуть, зараз в одному строю з оборонцями козаками-крутянами, які прийняли його з пошаною і вдячністю за відновлення пам'яті про них.

Думалося мені на Аскольдовій могилі, що завдяки Миколі та його сусідам-літківцям тут вічно стоятиме ця козацька Курган-могила і недалеко могила Миколи, якого прийняла рідна земля у с. Соболівці, що по сусідству з Літками. Проводжали ми Миколу з козацькими почестями, поклавши його тіло козацькою китайкою. Дякував у думках Миколі, що долучив тоді мене до цього заходу, що додало мені чимало інформації про події тих уже столітньої давності часів.

Та й що ми знали, уже сьогоднішні сивочолі діди, про ту героїчну боротьбу українців у часи становлення Української Народної республіки? Вперше про Крути я почув від своєї мами Марії, активної просвітянки, ще малим, з пісні, яку вона співала “Виглядала мати сина із-під Крут”.

Запитав у мами, що таке Крути і де вони.

— Це далеко, сину, на Великій Україні, аж за Києвом.

— А що сталося там, що загинули сини?

— Була війна з москалями і хлопці пішли на ту війну, щоб захистити Україну.

Вдруге у мою свідомість увійшли Крути, коли я їхав потягом Москва-Чернівці додому на канікули і побачив через вікно вагона станційний напис “Крути”. Так ось де ці Крути, про які розказувала мама мені ще в дитинстві.

Утретє, коли долучився до просвітянської ініціативи урочистої щорічної ходи на Аскольдову могилу в Києві для вшанування Героїв Крут. Весь час, коли стояв у пошанівному мовчанні біля Хреста (спочатку дерев'яного, потім величаво-гранітного) встановленого на умовній могилі Січовиків-крутян, бо могилу більшовицька влада знесла, мені згадувався мотив тої пісні, що співала мати. З плином часу слова пісні забулися, запам'ятав тільки приспів: *Ой війна, війна / З москалями війна / Не жди, мати, сина / Бо його нема*. І рядок, з якого починалась пісня... “Виглядала мати сина із-під Крут”. Стоячи на чатах до 100-річчя подвигу Героїв Крут на Аскольдовій могилі, у пам'яті зринули слова пісні, що співала мати Марія.

*Виглядала мати
Сина із-під Крут,
Та він забарився
Й вістки не подав,
За Українську землю,
Волю України
В бою з москалями
Голову поклав.*

*Виглядала мати
Сина із-під Крут
Виглядала сина,
А літа спливи,
Мати Україна
Синів народила.
Козацького гарту
Виросли сини.*

*Ой війна, війна
Знов з москалями війна
Із степів донецьких
Мати сина вигляда.*

І знову війна за Донбас, і з тим же “братнім” сусідом, що і сто років тому, і знову гинуть наші хлопці-оборонці України, яка і повстала 1918 року завдяки жертвності юних захисників, що зупинили наступ на Київ червоної орди всього на три дні. Але ці доленосні дні дали можливість українському уряду укласти мирний договір у Бересті й визнати Україну самостійною Державою.

Ось головне і велике значення цього подвигу юнаків, які віддали своє життя за Державу Україну.

Не даремно гинуть сьогодні на полях Донбасу кращі сини України. Їхній подвиг буде увічнено славою українського народу. Україна вистоятиме у цій боротьбі з нашим споконвічним ворогом Московією, бо має мужніх захисників козацького роду і коли українці усвідомлять, що до керування державою треба обирати щирих патріотів, мужів-державників, котрі за будь-яких обставин будуть готові до чину: “Україна понад усе!”

Новий вклад у сучасне шевченкознавство

Сергій ГАЛЬЧЕНКО,

заступник директора Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, лауреат Державної премії України в галузі освіти

Наскільки пам'ятаю, подібних шевченкознавчих проєктів, тим більше у виконанні одного автора, раніше не було. Йдеться про масштабний проєкт “Подробиці Шевченкового життя”, що здійснюється вже впродовж року, з січня 2019 р. у “Слові Просвіти” доктором історичних наук, лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка Володимиром Мельниченком. Разом із редколегією він мотивує проєкт усвідомленням поетових слів із автобіографічного “Листа Т. Гр. Шевченка до редактора “Народного читання” (лютий 1860 р.):

“Я наважуюся відкрити перед світом кілька печальних фактів мого існування... тим більше, що історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини. Проте я не маю духу входити в усі її подробиці”.

Таким чином, учений вирішив “увійти” в деякі подробиці Шевченкового життя і зробив це вагомо й переконливо. Нагадаю, що раніше він уже здійснив у “Слові Просвіти” два проєкти — до 150-річчя з дня народження Михайла Грушевського (2016 р.) і “Шевченковому Щоденнику — 160 років” (2017—2018 рр.). Але масштаб нового замислу і розмах його реалізації перевершують попередні проєкти. Впродовж минулого року опубліковано 26 великих статей, що самі по собі могли би вже скласти цікаву книжку. Проте, на думку автора, абрис майбутньої монографії лише вимальовується. Вияснилося, що Володимир Юхимович виявив особливий інтерес до побуту національного генія, зокрема надруковано докладні статті про кулінарні вподобання поета, його ставлення до вживання алкогольних напоїв і куріння.

Розкривши найжорсткіші факти Шевченкових випивок, автор привертає увагу до його ширших виправдовувань щодо цього перед М. С. Шепкіним: “Плюнь, мій голубе сизий, на цю паскудну брехню і знай, коли мене неволя і горе не побороло, то сам я не звальюся...” Тоді, в лютому 1858 р., Шевченко доклав до цих слів... шойно створений триптих “Доля”, “Муза” і “Слава”... “Геніальний і незаперечний доказ! — висноує Володимир Мельниченко. — В цій дивовижній подробиці міститься вся мораль нашої розповіді: після наклепників і партачів — колишніх і новітніх — залишаються доноси та плітки, а після генія — неперевершені художні твори”.

Дослідник переконливо показав, що куріння не займало важливого місця в побуті та житті Шевченка, люлька чи сигара не стимулювали його творчий процес, і поет, очевидно, не був тютюнозалежним.

Чимало подробиць Шевченкового життя автор показав через історії про Шевченків одяг, зокрема його взуття, найперше чоботи, головні убори — бриль, кашкет, картуз — і знамениту шапку, через захопливу розповідь про те, коли й чому з'являлася у Тараса Григоровича його борода чи про поетові сновидіння...

Важливу групу статей можна було б об'єднати темою “Постаті Шевченкового життя”. Насамперед хочу сказати про хви-

люючу публікацію, в якій Володимир Юхимович, спираючись на Шевченкові записи в Щоденнику, розповів про дружбу Тараса Шевченка на засланні з солдатом-земляком Андрієм Обеременком родом із села Ризине (тепер — Звенигородський район Черкаської області). Він не публікував її, поки ми не зустрілися торік у липні в селі з ризинчанами — місцевими інтелектуалами і знаменитостями, а згодом, тепло розповівши й про них, завершив цю статтю так:

“Подумалося, що в цьому дивовижному селі має стояти небачений в Україні й усьому світі пам'ятник — Тарас Шевченко з Андрієм Обеременком. Адже саме його Тарас Григорович назвав своїм “благородним другом”, саме йому національний геній дякував за “світлі хвилини” в похмурому, каторжному засланні — ці поетові почуття заслуговують на увічнення в пам'ятнику!”

Сподіваюся, що прекрасну ідею про непафосний пам'ятник двом українцям буде реалізовано...

Важливо наголосити, що Володимир Мельниченко вперше сказав повну правду про маловідомі для широкого читачького загалу неприємні подробиці стосунків Шевченка з астраханським купцем-мільйонером О. О. Сапожниковим, який двічі відверто зневажив українського поета, а той, у відповідь, достойно “страхнув прах од ніг своїх” (“Слово Просвіти”, ч. 8, 21—27 лютого 2019 р.) Розсип цікавих подробиць відкривається у розповіді про сліпучий спалах Шевченкової дружби з відомим афроамериканським і англійським актором Айрі-Фредеріком Олдріджем (“Слово Просвіти”, ч. 10, 7—13 березня 2019 р.).

У результаті ми відкриваємо для себе нового, незнаного Кобзаря, який ототожнюється з Україною не лише геніальним поетичним співом, загостреним почуттям соціальної та національної справедливості, відданістю творчості й свободі, а й ментальними людяністю, добротою, вірністю, відданістю, козацьким темпераментом, енергетикою почуттів, емоційністю дружби.

В окремі публікації історик і літературознавець розглянув деякі віртуальні перетинання, передусім маловідомі, Тараса Шевченка і Льва Толстого у житті та творчості. Скажімо, прекрасний знавець Шевченківської Москви розповів, як два генії в ніч з 22 на 23 березня 1858 р. водночас були на великодній службі в Кремлі, втім поряд не було третього, хто знав їх обох і міг познайомити... Читачі також дізналися, що Л. М. Толстой зупинявся у своєї племянниці, княгині Є. В. Оболенської в будинку на Арбаті, 9, де зараз міститься Культурний центр України в Москві. (“Слово Просвіти”, ч. 38, 19—25 вересня 2019 р.).

Виявив автор себе і як мистецтвознавець, скажімо, розповівши про те, як Тарас Шевченко своєрідно, по-своєму сприймав мистецтво видатного голландського живописця і графіка Рембрандта Гарменса ван Рейна, не копіюючи, не повторюючи, а поглиблюючи, розвиваючи, збагачуючи його манеру (“Слово Просвіти”, ч. 42, 17—23 жовтня 2019 р.). Цікаво, що Володимир Юхимович згадав, як півсотні років тому, ще аспірантом Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, він опублікував у газеті “Молода гвардія” статтю про Майстра, але тоді не мав змоги широко розкрити ставлення Шевченка до Рембрандта. Тож і вирішив заповнити цю прогалину в своїх публікаціях. Це характерно для вченого, який завжди наполегливо реалізує власні задуми.

Значний інтерес мають дві статті про книжку французького маркіза Астольфа де Кюстіна “Росія в 1839 році”, з якою, можливо, познайомив Шевченка в Москві

О. М. Бодяняський (“Слово Просвіти”, ч. 34, 22—28 серпня; ч. 36, 5—11 вересня 2019 р.). Вчений виводить давню міжнародну розмову про неї на принципово новий рівень, уперше розглянувши Шевченкові віртуальні перетинання з історіями і темами цього твору, наголосивши думки й поетичні рядки Тараса Григоровича, суголосні з висновками француза. Підтримую пропозицію Володимира Мельниченка про новий переклад українською мовою книжки А. де Кюстіна з сучасними науковими коментарями.

Започаткував автор і висвітлення свого бачення стосунків Тараса Григоровича з жінками, представивши статтю про його закоханість в Агату Ускову та збайдужіння до неї (“Слово Просвіти”, ч. 24, 13—19 червня 2019 р.). Раніше автор уже публікував цікаві статті про В. М. Рєпніну та К. Б. Піунову. Шевченкознавча ерудиція, неодноразово доведений об'єктивний, глибинний підхід до розкриття найтонших порухів поетової душі, сказати б, наукова галантність вченого дозволяють передбачити, що в цій темі дослідник відкриє ще багато нового й цікавого.

У проєкті Володимира Мельниченка чітко визначився напрям публікацій, присвячених світоглядним системним судженням Тараса Шевченка. Вже у другій статті “Тарас Шевченко: “Нашо здалися вам царі?” (“Слово Просвіти”, ч. 6, 7—13 лютого 2019 р.) автор розповідає, що поет носив у собі, говорячи словами І. Ф. Драча, “лютий гнів на всіх царів”. Цікаво, що духовним поштовхом до написання вченим цієї публікації й винесення її на початок проєкту став той день (13 грудня 2018 р.), коли Д. В. Павличко приніс у “Слово Просвіти” свій вірш “Геть від Москви!”, конгеніальний Шевченковим страстям, і прочитав йому з автографу. В устах українського патріарха визвольної поезії ці рядки запеклися історичною інвективою: “Геть від Москви! Там сплять царі криваві, / І сниться їм, що нас женуть вони в Сибір...”

Окрема публікація заторкує тему щастя в Шевченковому житті та сприйнятті. Вчений висноує: “Високе поетове уявлення про особисті, громадянську, національну волю-свободу насправді визначає сутність всієї творчості Шевченка. Тому його заповіт “Борітеся — поборете!” власне є заурою і синонімом високого щастя не лише свідомих людей, а й цілої нації”.

Між іншим, що статтю Володимира Мельниченка написав на прохання читача тижневика. Трапився ще й такий несподіваний виклик авторів. У жовтні 2019 р. в московському архіві було знайдено новий автограф М. В. Гоголя, і вчений підніс блискучий приклад авторського миттєвого реагування на появу невідомого раніше документа, опублікувавши того ж місяця статтю про нього (“Слово Просвіти”, ч. 43, 24—30 жовтня 2019 р.). Ішлося про запис М. В. Гоголя у церковній метричній книзі 31 січня 1850 р., коли письменник став хрещеним батьком сина О. С. Хомякова: “Верьность записи свидетельствуют восприемник новорожденного 8-го класса Николай Васил. Гоголь”. У цьому контексті автор розповів про втрату духовності московським Арбатом після знесення його храмів більшовиками у 1930-х рр. і життєдайну духовну появу на ньому через кілька десятиліть Культурного центру України в Москві; маловісне подолання М. В. Гоголем нижчих чинів в імперському Табелі про ранги й блискуче зображення ним чиновників усіх рангів у своїх творах; дружбу Миколи Васильовича з лідером слов'янофілів О. С. Хомяковим і його занурення в Москву в рідну народну пісню, що стала оберегом української душі М. В. Гоголя в останні місяці й роки його життя... Ці точні й цікаві штрихи, зроблені, здавалося, мимохідь, створю-

ють об'ємну картину Гоголевої живої присутності, наштовхують на роздуми про відстороненість письменника від скаженої російської скачки на трійці, не розбираючи дороги... Мене вразив несподіваний спогад автора про радянський фільм, у якому доморошений мислитель у виконанні М. О. Ульянова запитав: “А в трійці хто? В трійці — Чичиков. Шулер...” Потрашаюче!

Можливо, хтось подумає, що я відволікаюся від основної теми, але це не так. Якраз особливо сильним у згаданій статті є сюжет про Т. Г. Шевченка, який ще у вересні 1857 р. записав у Щоденник “животрепетний вірш” О. С. Хомякова “Росія, яка кається”, а в березні 1858 р. у Москві познайомився з його автором. Як відомо, Т. Г. Шевченко залишив убивчу характеристику О. С. Хомякова у вірші-памфлеті “Умре муж велій в власниці...” (1860). Віртуальні перетинання двох українських геніїв — Шевченка і Гоголя — вчений глибоко дослідив у фундаментальних авторських енциклопедіях “Шевченківська Москва” (2009) та “Тоголівська Москва” (2011), і це кращим чином дається взнаки в його подальших публікаціях. Недарма народний артист України, видатний заньківчанин Б. М. Козак звернув увагу на владу драматургії статті, в якій перетинаються долі видатних і відомих українських і російських діячів.

Важливий напрям проєкту відкрито на початку цього року публікацією статті “П'ять постатей, які не увійшли до “Шевченківської енциклопедії”, в ній автор пропонує нових енциклопедичних осіб — І. І. Излера, Катрмера де Кенсі, Ю. Ф. Корфа, Д. Є. Міна, І.-К. Пеца. Звісно, Володимир Мельниченко продовжить цей ряд, і я повністю підтримую його переконання в тому, що “в “Шевченківській енциклопедії” чи додатку до неї необхідно представити кожну постать, хоча б один раз означену Шевченком у творах і Щоденнику та листуванні”. Власне саме такий підхід, як зазначає вчений, і характеризує видатну “Шевченківську енциклопедію” в 6 томах, видану у 2012—2015 рр.

Проєкт “Подробиці Шевченкового життя” у виконанні Володимира Мельниченка переконує в тому, що кожна зі статей є національним надбанням, дозволяючи всебічно пізнавати невичерпний і безкінечний феномен Кобзаря як живої субстанції українського народу. З енергійною допомогою автора сучасний портрет Шевченка доповнюється новими штрихами, збагачується яскравими кольорами й глибокими психологічними характеристиками.

За словами вченого, “це той Портрет, який не тиражується для вивішення на стінах, він обігрівав прохололі людські душі”.

Необхідно також особливо відзначити, що зібрані дослідником подробиці поетового життя буде обов'язково використано у створенні новітньої біографії Тараса Шевченка, про яку вже настав час серйозно подумати. Володимир Мельниченко вважає, що вона має бути кількатомною й нарешті вповні викласти історію Шевченкового життя, “входити у всі її подробиці”. До речі, за його пропозицією у 2021 р. на базі Шевченківського національного заповідника будуть проведені Міжнародні Шевченківські читання “Про створення нової “Біографії” Тараса Шевченка: концептуальні підходи та загальнонаціональна значущість роботи”.

Окремо й особливо хочу наголосити характерну рису публікацій автора — він завжди відзначає здобутки й заслуги своїх попередників, насамперед видатних шевченкознавців Ю. Я. Барабаша, Л. Н. Большакова, І. М. Дзюбу, С. О. Єфремова, П. В. Жура, М. Г. Жулинського і багатьох відомих, талановитих дослідників, усього в

проекти вже названо понад п'ять десятків прізвищ, серед яких чимало співробітників Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України й Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України, молодих шевченкознавців та ін. Своїми публікаціями вчений демонструє тяглість історичного процесу шевченкознавчих досліджень і торує шлях до їхньої вивершеної фундаментальності.

Володимиру Мельниченку належить заслуга системного використання поетичних творів великих українців — І. Ф. Драча, Л. В. Костенко, П. М. Мовчана, Б. І. Олійника, Д. В. Павличка, В. А. Симоненка, В. С. Стуса — в емоційному, душевному зануренні в Шевченкову творчість і її філософському осмисленні. Скажімо, показавши, що у своєму “Заповіті” Тарас Шевченко заповідав нам порвати саме московські кайдани, про що впродовж десятиліть не говорилося, автор нагадав особливо сильні й переконливі рядки В. С. Стуса:

*Боже, не літості — лютості,
Боже, не ласки, а мсти,
дай розірвати нам пута ці,
ретязі ці рознести.*

Понад десять років Володимир Мельниченко залишається найвагомішою постаттю в українському шевченкознавстві, пов'язаному з дослідженням перебування Тараса Шевченка в Москві та його ставлення до Московщини. Писав я про це ще кілька років тому: “...Маємо на сьогодні рідкісну московську шевченкіану, найвагомішим внеском до якої є монументальні дослідження відомого історика, генерального директора Національного культурного центру України в Москві Володимира Мельниченка. Назвемо найголовніші з видань: “Тарас Шевченко і Михайло Грушевський на Старому Арбаті” (М., 2006. — 654 с.); “На славу нашої преславної України”. Тарас Шевченко і Осип Бодяньський” (М., 2008. — 556 с.); “Тарас Шевченко: “Мій великий друг Щепкін” (М., 2009. — 478 с.); “Шевченківська Москва. Авторська енциклопедія-хроноскоп” (М., 2009. — 767 с.); “Тарас Шевченко в Москві” (К., 2009. — 738 с.)”.

Узагальнюючи дослідження Володимира Мельниченка, удостоєні 2009 р. Національної премії України імені Тараса Шевченка, голова Шевченківського комітету, академік М. Г. Жулинський писав:

“Володимир Мельниченко... творчо поєднав ґрунтовну науку з вільною, розкутою манерою викладу, яка органічно включає авторську емоцію, особистісну оцінку, невимущену інтонацію... Новий шевченківський лауреат допомагає завдяки своїм архівним пошукам та науковим вивірнням оцінити колосальні зусилля великих українців у московському просторі, спрямовані на гідне оприлюднення і авторитетне утвердження імені України”.

Після того Володимир Мельниченко видав ще кілька книг, зокрема монографії “Українська душа Москви: Михайло Максимович, Михайло Щепкін, Осип Бодяньський, Микола Гоголь” (М., 2010. — 672 с.), “Гоголівська Москва. Авторська енциклопедія-хроноскоп” (М., 2011. — 832 с.) та “Москва Михайла Грушевського. Авторська енциклопедія-хроноскоп” (М., 2014. — 672 с.). Московську шевченкіану вчений завершив узагальнюючою працею “Москва у творчій долі Тараса Шевченка” (М., 2015. — 496 с.).

Небачене ніколи раніше видання більш як 20 українознавчих книжок одного автора в російській столиці українською мовою вже ввійшло в історію і робить честь професіоналізму, патріотизму й мужності відомого історика, який, очолюючи Культурний центр України в Москві, підтвердив Шевченкову максиму про те, що “в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля”. Переконаємося, в чому саме полягає справжня, а не декларативна, словесна вірність Шевченкові й Україні...

Повернувшись 2015 р. у Київ, Володимир Мельниченко продовжує потужно працювати. Проривом у сучасному шевченкознавстві стала його нова монографія, методологічні засади й висновки якої відчуються в авторському проекті, про який ідеться. Згадую, як перед світанком української незалежності Я. І. Дзира, якого я знав особисто, пророче писав про те, що “справді по-науковому історичні твори Шевченка можна прокоментувати, використавши історичну концепцію історії України і праці Михайла Грушевського”. Володимир Мельниченко зробив значно більше: він дослідив прочитання Шевченкових текстів самим М. С. Грушевським, який передав нам упадковану від Кобзаря системну інформацію про духовну консолідацію українського народу заради самостійного державного існування.

У результаті у 2019 р. вченому вручили Диплом лауреата Міжнародної літературно-мистецької премії імені Григорія Сковороди “за серію фундаментальних праць в галузі Шевченкознавства та Грушевськознавства”.

До речі, в НАПН України академік Володимир Мельниченко розробляє тему “Нове прочитання творчої спадщини Т. Г. Шевченка і М. С. Грушевського в контексті сучасної гуманітарної освіти”. Зокрема там відзначено, що вчений “розкрив виховний потенціал філософської педагогіки Шевченкового Щоденника”. Він нагороджений Дипломом як автор “Концепції нової наукової історико-літературної бази української ментальності”. За оцінками спеціалістів, Володимир Мельниченко “належить до тих небагатьох учених, які не лише внесли потужний шевченкознавчий і грушевськознавчий струм у філософію освіти, а й створюють справді нову, фундаментальну наукову базу для викладання гуманітарних дисциплін у всіх закладах освіти, формування у молоді патріотичної свідомості й гордості за вітчизняну історію та навіть нової генної матриці історичної пам'яті”.

У 2018 р. побачила світ біобібліографічна праця, в якій описано понад 40 книжок автора (загальним обсягом більш як 1 тис. друк. арк.) і 700 його статей та інтерв'ю. ґрунтовну аналітичну передмову до неї закінчив такими словами:

“Уже чверть століття біобібліографічні довідники й енциклопедичні видання не встигають за Володимиром Юхимовичем, бо, поки вони виходять у світ, він друкує кілька нових монографій. Не сумніваюся, що суттєво поповниться і ця вражаюча за змістом і обсягом бібліографія Володимира Мельниченка”.

Минуло менше двох років, але за цей час учений завершив роботу над фундаментальною монографією “Нове прочитання Щоденника Тараса Шевченка” (понад 50 друк. арк.) і видав у 2019 р. капітальну книжку “Мої духовні криниці. Статті та інтерв'ю ХХІ століття”. Кількість опублікованих за цей час унікальних статей перевершила цифру 50... Доречно буде повторити за академіком П. П. Толочком, який якось сказав про Володимира Мельниченка: “Він один є цілий науково-дослідний інститут”.

Так що масштабність і глибина проекту “Подробиці Шевченкового життя”, який набирає силу, його притягальність і значущість, аргументовані й забезпечені талантом і неймовірними цілеспрямованістю та працездатністю Володимира Мельниченка.

Насамкінець я звернувся за оцінкою проекту до національного класика, найславнішого автора тижневика “Слово Просвіти”, великого українця Дмитра Павличка. Мудрий Дмитро Васильович одразу відізвався: “Дуже люблю читати статті Володимира Мельниченка. В них багато цікавих фактів, а з нових історичних подробиць постає значно багатший образ Тараса Шевченка”.

Кришталево чиста душа українства...

Заривинці, як і мої Осівці чи татові Білявинці на Тернопільщині, лежать вздовж Стрипи. Ще малого тато брав мене із собою — може, боявся втратити, бо старший син Андрій помер до трьох років. Звісно, батько мав знайомих чи й друзів і в селі Олі Яворської — там я бував ще п'ятилітнім, а в 1966—67 роках працював завідувачем клубу в Зеленій і не раз манджував до Переволоки, в якій викладав німецьку мову Володимир Затуливітер із Сумщини. Тепер я з Олею — члени Національної спілки письменників України й належимо до Львівської організації. Дивовижне все-таки людське життя, неповторно дивні долі в кожного!

Богдан ЧЕПУРКО,
член НСПУ

Оля Яворська — насамперед оповідачка з чутливою душею поета: здається, вона зберегла в собі якусь первозданну ніжність і чистоту. Так чи ні — її проза несилювано правдива й поетична. Слово в слово нанизує вона людські історії на вервичку долі, й ті бринять крізь вітрові живую музику жертвоприношень на струнах любові. Я видлив би дві складові її поезики: живомовна відкритість душі й моральний максимум світоглядних обривів. Хоч би про що писала у своїй прозі, поезії чи щоденниках Оля Яворська — всюди світитиметься кришталево чиста душа українства: етичне в естетичному. Ще раз переконуєшся: якщо твердо усталився моральний стрижень — любов і праця розвинуть дар від Господа до найвищих реєстрів вимовності.

Радію, що в нашій літературі є такі сильні й душевні жіночі постаті, як Світлана Антонішин, Люба Проць, Ольга Яворська, і ще, і ще, бо в них моя Україна й моє оправдання, що я не даремно прийшов у цей світ, де є такі прекрасні посестри й вірні побратими, і це додає мені стимулів та мотивацій для творчості.

До свого ювілею Ольга Яворська підійшла з новою книжкою, якій дала назву “Сльоза-живиця”. Це збірка поезій, яка побачила світ у видавництві “Український пріоритет”. Я, звісно ж, тішуся, що моя літературна посестра невтомно працює з українським словом й українською душею, видрукувала більше двох десятків різного роду і виду фоліантів.

Нова книжка поезій складається з шести розділів вишуканої лірики, насамперед пейзажно-й медитативно-філософської з характерними умовно-символічними узагальненнями, що перемежуються з неприхованою конкретикою фактів. Бездомні вірші з шухляди, недоспівані пісні, білі янголи безіменних жертв, зримі рани свіжих могил, заручники смерті, невольники часу, раби нездійснених бажань — усе це з авторських лізюй, зі скорбонки зболеної душі.

Книжка О. Яворської про себе, але й із чутливими присвятами Стусові, Симоненкові, Лесі Українці, Епіку, Тютюнникові, Миколайчукові, Шевченкові, Гнатюкові, Львову, Заривинцям, Лаврову (населений пункт), Карпатам — загалом Україні й українцям. Поетеса правдиво безжальна в своїх діагнозах.

*Душі нам понівечено,
Чорнобилем кров отруєно.
Дива якогось чекаємо,
Віriamo в праведний час.
Самі себе мріями збуримо,
Хоча нас давно одурено.
Янголи наші жураються,
Дивлячись сумно на нас.*

Ольга Яворська щемно показує приневолене прощання з рідним селом: “Плачем зайшлися дрібонькі діти, припала мати до землі”, “І батько, впавши на коліна, цілує зчовганий поріг”, “Тремтячи мати набирає у жменю рідної землі”. Лютий вітер зі сходу, страхолодні ночі, колимські рудні — все дотикально пекуче й болить ширій душі й “серцю нагадає, який нелепний і жорстокий світ.”

*Інфляція, бізнес, політика.
Втома до болю в очах.
І враз — під ногами квіточка,
І раптом — у небі птах.
Тиша — зеленою піснею
Тишуть прозорі дні,
Всесвіт — очима істини
Світиться ніжно мені.*

І от, що важливо, Олиному віршуванню віриш, й разом із нею чуєш “терпке повітря, грушами налите, спасівок-яблунь погляди сумні” — “це ще не сум, це тільки відблиск суму!”

*Я тішуся цим днем, бо він мене не зрадив,
Повів у дивний світ, де вічна таїна,
На флейті сумно грав, у глиб лісів провадив,
З ожини наточив черленого вина.*

Як болісно ця строфа нагадала мені неповторну Мирославу Кулик! Пейзажі Яворської перегукуються з краєвидами наших внутрішніх переживань. “Зелений килим, птаство легкокриле, повітря, як вино, посріблене і п'яне”.

*Відімліла осінь. Благодаттю
Промінь сонця блиснув в небесах,
Побіліли у черешень плаття,
Спозаранку вибілівся шлях.
Заполочню день гаптує обрив,
Білих хмар химери в вишині.
Білий вітер біле диво творить —
Розвіває спомини сумні.*

Пейзажні елегії Яворської виказують дітливо-ніжну душу з її сумовитим строем і настроєм.

*Бездонне небо над чолом села
Очима зір всміхнулося до мене.
Якось висока сила незбагненна
Мене до ночі тихо повила.*

Отут важливо сприймати вибірково чи й фрагментарно окремо взяті символічні деталі, й від буквалізму таки відмовитись — все ж умовно й психологічно мотивовано: окремо небо, окремо чоло, окремо очі зір, а об'єднує все якась висока сила незбагненна, яка мене до ночі повила. Тут пакує глибинна релігійність — аж до містичних позаобривів надсвідомого. Поетичні етюди поетки дивовижно живонісні — напевно, як сльоза-живиця, здатна зберігати в долонях льоду смутку й самотності.

*Вітер лото за вікнами дме,
Грюка в двері, у темряву кличе,
Вчора він приголубив мене,
А сьогодні шмагнув по обличчю.*

“Сьогодні у мене свято, печаль відступила за тишу, сонячний світлий зайчик у серці тріпоче знов, торкаюся думами вітру, листа у безмежність пишу. Вірую в райдугу дружби і проминальність обмов. Грудень засіяв снігом святе безгоміння саду, сірі дощі, нарешті, втекли до мінорних лір. З тобою, подруго Зимо, за стіл новорічний сяду, вип'ємо келих любові — за Україну і мир”.

Цікаві також строфічні катрини Яворської — вони виразно афористичні.

*О, скільки серцю наболілось треба,
Щоб пролетіти птахом узорі!*

Контакт із природою вельми плідний для наших поетів.

*Спасибі вам, Карпатські сині гори,
За світ пісень, за трепетну красу,
За сиву мудрість, що з віків говорить,
За жмуток віршів, що в душі несуть.*

“Старезний ліс” — “немов Господній храм”. І ось так “під музику вітру” мандрує Оля зі своєю жіночою долею поетичними небосхилами. “Мені в житті пощастило відчутти тепло метафор, торкнулися серцем неба і вирватися з кола смерті, біля вогню зігрітись, що з глини випалює фарфор, почути слова високі, яких із душі не стерти. Пройтися по тому полю, де час одкровення сіє, де сонце ховає усміх в пелюстці найменшої квітки, зустрітись з вітром надії, який безперервно віє і цвіт непорочний лілеї приносить у сні нівзідки”. У вірші, присвяченім геніальній народній мисткині, Оля натхненно признається:

*Настурція, магнолія, блавати
Рятують душу від німих тортур,
Бо в тому сьайві Україна-мати
З очима Катерини Білокур.*

Іван
ШПИТАЛЬ

Сповідь люблячого сина Над дивокнижкою Олега Коломійця- Князенка “Народження України”

У 2018 році він поклав на Український Літературний Стіл, застелений Великодньою скатертю, свою дивокнижку, перейняту передчуттям великої таїни. Ця таїна — народження Матері. Народження України. Ще не розгортаючи новинку, я вже здогадувався, якою вона буде. Олег — поет і публіцист, просвітянин, натура прегарна й пресвітла, чуйна й чутлива: до Краси, до Звуку, до Кольору. Він бездоганний філолог, невситимий історик, шляхетний перед кожною подією, перед кожним історичним фактом.

Він народився на Переяславщині, скупаний в Альгі (Льгитця, Лтьо), а вдруге — у Трубайлі, а втретє — у Дніпрі. Це три його Йордани. Його фізичні й духовні чистилища. Як малий Тарас шукав було стовпів, що підпирають небо, так Олег з малих літ почав шукати на рідній Переяславщині сліди Скороди та Шевченка. Наче їх ні дощі не могли розмити, ні снігові розвіяти. Шукав, бо яка ж Україна без Мудрості, без вогнедишного Слова Правди?!

Отож Олег Коломієць-Князенко — звичайний собі подорожній, у торбині якого неодмінний скарб: Біблія та “Кобзар”, та скромненька книжечка нащадка діда Тараса й прадіда Скороди — Василя Симоненка. І більш нічого. Та хіба цього мало?

То що ж таке Україна — тема, якої так стало тримається Олег Радіонович? На його філософію, Україна — це Сила Спасення. Сила Рятівна. Для кожного, хто на ній живе, хто її поважає. У товщу землі ця Сила найглибше запала на теренах Переяславщини. Відколи? З яких часів? Отож! Бо мало хто й знає, відколи наша Матуся зветься Україною. Нині так активно заохочується національне безпам'ятство! Життєспроможність народу визначається міцністю та тривалістю його історичної пам'яті. З причин безпам'ятства народ зникає в сипучих пісках історії. Сама природа людини зобов'язує її берегти свою ідентичність. Олег Коломієць-Князенко не допускає нашого національного притуплення. Він будитель національної свідомості українців. І це його покликання.

У книжці три основоположні розділи, три часові періоди життєпису нашої Батьківщини. Вони сформульовані так:

1. “Славен-преславен Переяславів посад...” Переяславський цикл дружинницької героїчної обрядової пісні та її вплив на творчість поетів нової доби на Переяславщині.

2. “Із цієї святої землі починалась моя Україна...”

3. “В тебе і очі, і брови твої, як у моєї Вкраїні”. Образ України в мистецькій творчості юних переяславців.

Видання приурочене до 1111-ї річниці першої документальної згадки назви *Переяслав* (907 р.) та 830-ліття першої писемної згадки етноніма *Україна* (1187 р.). Дати, як бачимо, поважні. І треба просто умудритися,

щоб їх не помітити. У Переяславі помітили. І мало хто поза Переяславом, хоч би і в Києві...

Так ось. 907-й рік в історії нашої Вітчизни зафіксовано як рік підписання міждержавної економічно-військової угоди між Візантійською імперією та Київською державою. Перемигши у січі візантійськй війська, легендарний київський князь Олег прибив свого щита на воротах Константинополя, який ще наші предки називали Царградом.

В угоді поряд зі столицею Києвом було названо міста Чернігів та Переяслав. Ця дата спростовує ту версію виникнення міста, яка йшла за легендою, буцімто Переяслав було названо на честь лицаря Кожум'яки-Усмошвеця, який у поєдинку з печеніжином переміг і тим самим “перевів славу” в нього. За цією літописною легендою, князь Володимир Великий звелів збудувати тут нові укріплення. Але ж він звелів зміцнити місто, яке вже було назване у вищезгаданій угоді, майже 80 літ після того, як князь Олег “прибив щита”. Володимир же просто наказав *шири* розбудувати та укріпити Переяслав. Так стверджував відомий український історик Василь Ляскоронський у своїй праці “Історія Переяславської землі з найдавніших часів й до половини XIII ст.”, 1897 р.

Переяславцям дуже дорогий оцей лад-порядок, послідовність розташування найбільших київських міст: Київ-Чернігів-Переяслав. Це як історична закономірність, як норма, за якою вбачається велич Переяслава така ж сама, як і за Києвом та Черніговом... Справді, Переяслав — це місто-твердиня, яке у складі триєдиної Київської держави дивувало світ не тільки своїми ратними справами, а й економічними та культурними надбаннями.

Значення Переяславської землі визначалося не тільки територіальним безмежжям, а й духовними злетами, що доповнювали надбання Києва та Чернігова. Окиньмо зором Переяславське князівство тих часів. У 1054 р. Переяславська земля з усіма володіннями на півночі й південному сході, що тягли до неї, була пе-

редана у держання Всеволоду Ярославичу, тобто одержала статус князівства. За заповітом батька Ярослава Мудрого Всеволод успадкував величезні земельні території: в “Руській землі” — Переяславську область, за її межами — Верхнє Поволжя, Ростовську та Білоозерську землі, а також Курське Посейм'я. Після виділення в 1054 р. Смоленського князівства воно відразу ж, як і Ростово-Суздальське, увійшло до складу Переяславської єпархії на правах намісництва Переяславської кафедри.

За часів князювання в Переяславі Володимира Мономаха (двічі: 1073—1076, 1094—1113) і Новгородська волость входила до Переяславського князівства. На запрошення новгородців там князував син Володимира Мономаха Мстислав. “І седе в Новгороді 20 лет Мстислав”. Новгородська земля давала Переяславу величезну данину в розмірі 300 золотих гривень, що в перерахунку на срібло становило 3000 срібних гривень.

Саме Переяславська земля як ранньодержавне об'єднання в Середньому Подніпров'ї упродовж цілих 200 років, немовби богатирська застава, стояла на шляху вторгнення кочівників з Дикого Поля у південноруські землі, забезпечуючи політичну стабільність та прогрес економічному й культурному життю не тільки всієї Русі, а й цілій Східній Європі (за М. Корінним).

Отож і перша згадка найменування нашої Батьківщини-Руси — *Україна* в Іпатіївському літописі під 1187 роком пов'язана з подіями, що відбувалися на землях Переяславського князівства. Того року помер Переяславський князь Володимир Глібович, сильний воєначальник і будівничий. “І плакали по нім всі переяславці, за ним же вся Україна тяжко тужила” (“постона”). З належним пошануванням писав про нього автор “Слова о полку Ігоревім”:

У Римах крик під шаблями
половецькими,
А Володимир у ранах —
горе й туга Глібовому сину.

Народження України, зазначає О. Коломієць-Князенко, не було подібним до ідилічних легендарних картин, таких як “Народження богині Венери з морської піни” Сандро Ботічеллі чи “Викрадення Європи” Ежена Делакруа, або картина італійського живописця Джованні Баттіста Тьєполо, який алегорично зобразив Європу серед морських хвиль верхи на бикові... Ні, — Україна поставала поступово й мала навіть не одне ім'я. Найбільш відоме в дохристиянські часи та за княжої доби такі “Русь” та ще “Київська держава”.

Я сказав: Олег — бездоганний філолог і невситимий історик. І те, і те справедливе. Як тонко він уловлює зміну значення слова від перенесення наголосу з одного складу на інший. Справді, як звучало місто: Переяслав чи Переясла́в? Спочатку наголос стояв на останньому складі (в чоловічому імені, а в жіночому — на передостанньому), як і в інших іменах цього ряду. Але пізніше ім'я дещо трансформувалося й стало звучати Перея́слав, тобто наголос перенісся на один склад ближче до середини слова. Чому? Важко сказати. Можливо, й завдяки легенді “перевів славу”? І вже далі в народній мові слово звучало саме так. Таким воно звучало і в творах Тараса Шевченка, і в інших письменників, і в піснях... Хоча траплялися й винятки. Наприклад, в одній із історичних пісень — вже в пізнішій, козацькій, про перемогу Тараса Трясила 1630 року звучало так:

Утівав пан Конєцьпольський
з-під Перея́слава, та й загубив, тікаючи,
гетьманську булаву. Іхав
козак, бачить, — лежить булава в
бур'яні. Оце ж тоб і Перея́слав,
ясний мосціпане!..

Щодо історичних студій Олега Коломійця-Князенка, то й тут він прагне зазирнути у найглибші історичні цілиники, куди тільки спроможне запасти людське знання. Дошукуючись коренів праукраїнського етносу, пробиваючись до витоків, до історичних глибин, у яких залягає етнонім Україна, автор цієї дивокнижки співставляє наукові висновки десятків найавторитетніших дослідників минувшини. І в такий спосіб дає читачеві привід брати участь у пошуку зерна найраціональнішого. Дослідник шільно обкладає себе енциклопедичними знаннями, намагаючись не потонути в них, звернути увагу читача на найголовніше.

Кожен розділ книжки немовби заклечаний нев'яжучим клечанням: стародавніх пісень, творами сучасних поетів та живописом найталановитіших юних переяславців. У дитячих творах мистецька краса органічно поєднується з високим і чистим світом дитячого мислення, природних поривань. Яка вона прекрасна, наша Україна, в безмежній дитячій ширості та відданості! Як гарно стає на душі від усвідомлення того, що Світ Краси — невичерпний. І він не десь там, а в нас самих, у нашому Отчому Краї.

Іще нагадує про минуле

Борис БОРОВЕЦЬ,
м. Березне, Рівенська обл.

У день роковин смерті відомого українського письменника Андрія Кондратюка племінниця Марія Боришкевич, що доглядала за хворим в останні місяці його земного життя, на яку лягли турботи про небіжчика, разом з рівненськими просвітянами замовила поминальну молитву в міському храмі ПЦУ.

Потім пом'янути земляка в обласній науковій бібліотеці зібралися просвітяни, письменники, шанувальники його творчості. Після спільної молитви та спожиття колива про багатолітнє спілкування з Андрієм Івановичем, його страдницьке життя та свої враження від прочитаних романів, повістей, новел говорили письменники, бібліотечний працівник Наталя Войтович, просвітяни Михайло Борейко, Євгенія Гладунова, Ірина Барабаш та інші. Директор рівненського видавництва “Волинські обереги” Віталій Власюк презентував присутнім книжку-спомин “Талант, помножений на долю. Пам'яті Андрія Кондратюка”, яка шойно побачила світ.

З цим видавництвом Андрій Іванович співпрацював впродовж кількох десятиліть, тут з бережливим ставленням до тексту автора у гарному поліграфічному виконанні вийшла більшість його книжок. Письменник довіряв видавництву, а видавництво всіляко підтримувало його.

До книжки-спомину ввійшли матеріали, відомі вже шанувальникам його творчості за публікаціями в періодиці, а також листи, документи, статті, які ще не друкувалися. Матеріали погруповані у розділи. З першого, озаглавленого “Плакало в сивині своїй його серце”, читач дізнається багато нового, невідомого досі про життя і творчість письменника з розповідями самого автора та документів, які свого часу було передано упоряднику книги на зберігання. У другому, названому “Письменник, не затребуваний суспільністю”, — про окремішність постаті прозаїка в українській літературі останніх десятиліть розмірковують і улавлені преміями і чинами літератори, критики, літературознавці, і маловідомі прихильники його таланту. Наступний розділ містить кілька серйозних наукових статей, що стосуються мовно-стильових та історичних аспектів творів Андрія Кондратюка. Книжка доповнена родинними світлинами, відгуками земляків на смерть письменника та бібліографічною довідкою.

Учасники поминальної зустрічі говорили про те, як належно пошанувати творчий набуток земляка, ширше й дохідливіше пропагувати його серед місцевой і всеукраїнської читавської аудиторії, особливо молоді. Хвилює їх і доля хутірської родинної садиби Кондратюків, що її Андрій Іванович намагався зберегти для майбутніх поколінь як благословенний реліктовий закуток, який “іще нагадує про минуле лице землі”.

Кузьма МАТВІЮК,
колишній політв'язень,
с. Пирогівці Хмельницької обл.

Живемо у надто динамічний, швидкоплинний і спресований час. Події, що відбувалися на наших очах лише 5 років тому, сьогодні вже деякі “аналітики” подають очевидно спотворено, сфальсифіковано, прибрехано і перебрехано. На наших очах і з нашою участю відбувалася Революція Гідності, а сьогодні читаємо і чуємо, що не було на Майдані нашого народу — там були безхатки і американські провокатори... А знаменні події нашої новітньої історії, такі, як події національного відродження (епоха шістдесятників), період спротиву російському режимові, боротьба за незалежність і драматичний період становлення відновленої української державності. Разом з цим дедалі ширшає поле діяльності і можливості фальсифікаторів. Отож задокументувати, зафіксувати справжню нашу історію в подіях і прізвищах виконавців вкрай важливо і необхідно.

Великий пласт (шмат) цієї загальнонаціональної роботи виконав Василь Овсієнко — філолог за фахом, очевидець і учасник знакових подій. Літопис цього періоду описано у його двотомній книжці “Світло людей”.

Люди, які віддали свою душу і тіло справі відродження України, персоніфіковані, з достовірністю описана їхня боротьба. Як тільки хтось із учасників руху національного відродження ставав доступним (виходив з таборів чи психіатричних лікарень), Василь добирався до нього і просив на свіжу пам'ять розповісти все: про себе, свою громадську діяльність, відбування покарання...

Виконано велетенську за об-

Літопис спротиву і відродження Читаючи «Світло людей» Василя Овсієнка

сягом роботу. Тисячі кілометрів пройшов В. Овсієнко, десятки кілометрів пройшов, аби зустрітися з цими знаковими особистостями і записати їхні спогади. Ми маємо сотні метрів магнітофonomої плівки із записами спогадів учасників і очевидців історичних подій та багато годин таких записів на диктофоні... У своїй першій книжці В. Овсієнко зберіг для нас і прийдешніх поколінь Василя Стуса, Олексу Тихого, Юрія Литвина, Оксану Мешко. Ці люди — ґрунт, основа нашого національного духу, наша національна гордість і наша мотивація подальшої праці і боротьби за українську національну ідею.

Після прочитання спогадів В. Овсієнка утверджується віра у свій народ, утверджується сказане Миколою Вінграновським: “Ні, цей народ із крові і землі/ Я не віддам нікому і нізачо!” Наступним кроком мало б бути введення у шкільні програми вивчення життя, творчості й боротьби цих людей. В. Овсієнко сказав так: “На них, як на залізних стовпах, трималося — і не обрушилося! наше духовне небо, навіть у найчорніші часи нищення нас як народу. Ці люди — наші національні святі”. І про О. Тихого: “Я філолог, за Слово був тричі покараний, то знаю ціну Слова. Тож свідчу: це була людина, близька до того ідеалу, де починається святість”.

Василь часто повторював: “З часом історія — не те, що було, а те, про що написано”. А вже коли він записував чийсь свідчення, то прискіпливо пильнував, аби

оповідач чогось не переплутав і не перебільшив, а повідав точно, як воно було. “Записано (зафіксовано) має бути від того, хто бачив чи робив... Бо згодом візьмуться за це ті, хто не бачив і не робив, і напишуть про ті часи так, як їм буде треба...” — казав В. Овсієнко. Нам не потрібні міфи, які б допомагали інтегрувати український народ у міцну монолітну націю. Ми маємо таку історію (минулу і новітню, що твориться), яка величніша за доброзичливі, патріотичні міфи. Український народ позбавлявся своєї історії. Її або стирали (вбивство кобзарів, спалювання бібліотек), або ж фальсифікували (візьміть усі офіційні підручники з історії часів СРСР чи сучасні “праці” “доктора іст. наук” Яневського Д.).

Характерною особливістю спогадів Василя Овсієнка є відсутність суб'єктивних корегувань записаного, вкрай делікатне ставлення до слова і думки співрозмовника. Я це стверджую, бо знав декого з цих людей, спілкувався з ними у кінці 60-х — на початку 70-х років (І. Світличний, Є. Сверстюк, Є. Пронюк, Л. Плющ, О. Мешко). А з трьома Василями (Стусом, Лісовим, Овсієнком) довелося перебувати разом у Мордовському концтаборі — ЖХ 385/19. Спогади правдиві й достовірні, без перебільшення чи пафосу. І надзвичайно велика інформаційна насиченість. Вимогливий до правди Є. Сверстюк так оцінює працю В. Овсієнка: “Йо-

го перу належать винятково вартісні в документальному і літературному відношенні спогади — нарис про Василя Стуса, Оксану Мешко, Юрія Литвина та інших в'язнів сумління”. Я б додав, що В. Овсієнко здійснив громадянський подвиг. Завдяки цій роботі вже неможливо замовчати чи сфальсифікувати період національного відродження кінця 60-х років ХХ ст. і початку ХХІ ст.

Другу книжку В. Овсієнка “Світло людей”, попри її інформаційну цінність, я б назвав взірцем бачення і розуміння нашої історії, нашої національної справи власними очима і без чужих окулярів.

Сьогодні ми є свідками того, що збулося пророчество В. Стуса:

*Ще кілька літ —
і увірветься в'язь
Колючий дріт увійде в сні
дівоці.*

Іван МАЛЮТА,
письменник, заслужений журналіст України, м. Київ

Він з'являвся у моєму житті епізодично. То ж коли почув був про ув'язненого Валентина Мороза-правозахисника, вельми здивувався. Та невже це він, радіожурналіст, розважливо-обачний поет? Але ж ні, то був не двійник, а львівський дисидент, автор гострих політичних памфлетів.

Уперше я побачив цього поета в редакції багатотиражки Одеського політехнічного інституту, в якому я студіював. На зібрання літстудійців його запросив Олександр Різників, працівник тієї ж газетки.

Валентин Леонідович сидів поруч. Прочитавши щось зі свого поетичного доробку, ще до закінчення обговорення віршів заспішив на радіо. Подавши мені руку, запитав, звідки я родом.

— З Вінниччини. Із села.

— Я здогадався, що ти — наш хлопець, коли почув твій вірш про українську пісню. Заходь при нагоді до мене, на обласне радіо.

Але така нагода трапилася аж влітку. Студзагін готував “десант” до Криму, на будівництво Північно-кримського каналу (насправді облаштовували прилетглу автомагістраль). Повідомили, що до півострова доберемося на теплоході, що привнесло певну романтичність.

Я жив і навчався виключно за рахунок стипендії. А тому одразу зголосився до списку добровольців з політехніки.

— Перебуду канікули на будівництві каналу, — повідомив Валентину Морозу й наївно зізнався про справжню мету. — Може зароблю бодай на штани, якщо не на костюм.

— В такому разі описуй цікаві епізоди й надсилай сюди, на радіокомітет.

Я справді зготував кілька репортажів, що були передані по дратовій радіомережі. І яке ж було моє радісне подивування, коли В. Мороз запросив до бухгалтерії отримати гонорар.

— Може, вистачить ще й на сорочку і шкіряний ремінь до штанів.

— Я вже придбав у комісійному навіть піджак, — похвалився йому.

Наразі до кабінету зайшов стрункий симпатичний чоловік.

— Знайомся. Це поет Володимир Рутківський, мій колега.

— Студент? — здогадався той, приязно простягнувши руку. — Чи не ти надсилав нам репортажі з Криму?

Я згідно мугикнув.

— А як ви здогадалися?

— Рука з мозолями. Писав, що розвантажував пультяни. Накотався цементної пилюги?

— Лише два дні. Засинав з

Без дефіциту правди

У поважному віці, шукаючи умиротворення, іноді ловиш себе на думці, що декому дещо винен. І це дещо — особливий, безготівковий борг. Борг пам'яті.

Чи всім віддячив бодай прийємним спогадом, скажімо, за сприяння у важливій справі, слушну пораду-застерогу, рятівний вихід у скруті...

І час від часу серед таких доброзичливців зринає енергійна постать одеського поета Валентина Леонідовича Мороза (1938—2013).

хлопцями від втоми одразу. Не до танців було.

А під новий рік О. Різників запросив мене до ватаги колядників. Ходили за задалегідь домовленими адресами. До українськомовних інтелігентів — викладачів, письменників та художників. Я носив наколядоване.

Чи не Олекса повів нас до В. Мороза, який мешкав у районі Старокінного ринку. Я зорієнтувався, що йдемо по вул. Севастопольській, на якій сусідила з поетом моя тітка Марія Шумейко, що дісталася до Одеси під час голодомору в 30-х роках. Як гостинно приймала нас сім'я цього письменника, можна здогадатися по тому, наскільки важчою стала чимала торба з наколядованими кільцями начасниченної ковбаси та пірижками.

Коли поверталися назад, до трамвайної лінії, я запропонував заколядувати під вікном моєї родички. Мешкала вона в квартирі старого одноповерхового будинку. Тітка Марія й сусіди настільки були зворушені, що прохали прийти ще й на Різдво Христове.

Після суду над трьома правозахисниками 1972 р. я вважав за доцільне виїхати з Одеси, в якій

заснав репресії за відмову “допомогти слідству”, як застерегли на останньому допиті в КДБ.

Востаннє я зустрівся з В. Морозом через багато років. Уже в Києві, на з'їзді письменників. Він стояв у кулуарах, опираючись на паличку, напевно, після важкої хвороби. Однак упізнав мене, приязно усміхнувся й одразу скаламбури.

— І тоді ти поїхав до Криму, щоби заробити на костюм. Як ото у Володимира Сосюри: “І тоді я пішов до Петлюри, бо у мене штанів не було”.

— Дякуючи гонорару на радіо, втішений був ще й шкіряним паском і тільняшкою з одеської барахолки

Пам'ятною залилася зустріч з одним поетичним виданням В. Мороза.

Наприкінці літа 2019-го я на решті навідався до Одеси й зупинився в О. Різників. Чи не того ж дня привернула увагу тоненька збірка на підвіконні. Прізвище автора — В. Мороз одразу спонукало погортати її.

*Ми чистим мову від чужинців
І москвітам твердо кажем: Е! —
Для слави світового українства
Фонема Е живе! живе! живе! —
вчитав з одного вірша.*

Та, на жаль, залишаються актуальними і слова німецького поета Брехта — “Ще плодівите череву гада”. Тож молоді потрібно демонструвати на живих прикладах, що російський тоталітарний режим — це страшно. У другій своїй книжці В. Овсієнко наводить такий “приклад”: за критичні висловлювання Якубовського Михайла — школяра-відмінника з Житомирщини запропорюють до Київської обласної психлікарні. Там лікар Жанна Корецька сфабрикує діагноз: шизофренія. У проявах хвороби (симптомах) радянський психіатр пише: “С детских лет начал читать философскую литературу”.

Ще В. Овсієнко виконав буденну, не зовсім приємну роботу — змив намул з правди, що утворився старанням КДБ. Це він зробив, розглядаючи дії Миколи Холодного — неоднозначної і суперечливої постаті в українському русі відродження. Василь встиг це зробити ще за життя тих людей, яких цей “намул” безпосередньо торкався, зокрема Володимира Забаштанського. В. Овсієнко зробив це делікатно і безкомпромісно, не поступаючись “кадебешівській правді”. Про Миколу Холодного він пише без злоби і ненависті, зі співчуттям до нього як жертви КДБ. Якщо хтось колись і буде писати про Миколу Холодного, то перед ним має бути короткий нарис В. Овсієнка “Українську оббрехав Голготу”.

Закінчуючи огляд двох книжок Василя Овсієнка “Світло людей”, звернусь до нині сущих словами Т. Шевченка:

*“Отак і ви прочитаєте! Щоб не сонним снились Високі могили
Перед вашими очима, Щоб ви розпитали Мучеників кого, коли, За що розпинали”.*

— Які вдалі рядки про нашу мову! — пішов до приятеля, який щось вишукував в Інтернеті. Зазвичай для свого Кореневого словника. — В “Літературній Україні” я опублікував був статтю про те, що топоніми наших поселень, на відміну од російських, повинні мати закінчення Е: Глобине, Рівне, Коблеве...

— А не МукачевО, БереговО, як ото прагнуть деякі русини Закарпаття, — підтримав господар. Дочитавши збірку, знову відволікаю приятеля од кореневих досліджень мови.

— Знайшов у Мороза вірш із присвятою літературознавцю Григорію Зленку, з яким я працював у видавництві “Маяк”.

*З усіх народів, що жили на світі,
Лиш ми собі неслави зажили.*

Про нас прийдешні будуть говорити:

“Це в них здихали з голоду орли”.

— Слушний докір суспільству, в якому бракує Прометіїв, здатних на самопожертву, — погодився Олекса й сумовито додав: — Це був справжній поет-патріот. Неґаласливий, але відданий українській справі. Якому можна було вірити ще в ту лукаву епоху, з якої ми вийшли.

З поетичного доробку В. Мороза у мене збереглася його збірка “Дерево на обрії” (1969). І автор завше бачиться мені у приємних спогадах про молодість на небокрях одеських берегів.

“Життя коротке. Поспішайте творити добро”, — радив Олександр Довженко. Я лише додаю, що треба дякувати й носіям добра. Хоча б у спогадах про них.

І виокремлювати на вдячність тих письменників, які творили без дефіциту правди.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Не обійтися тут без такої преамбули. Я знову в благословенній і ситій Канаді.

Вчора прилетів туди із напівзруйнованої постколоніальної України.

З України, де раптом не стало нічого в крамницях, де, мовби на дні океану, тонуть у проваллях ночей села й містечка — відмикання електроенергії стало в нас нормою життя. Подеколи з аеродромів не здійснюються в небо літаки — немає пального. Нові дійові особи — безжальні рекетири, банальні стриженоголові бандюки в чорних шкірянках й мародери у високих владних кабінетах. Масові страйки шахтарів і їхні велелюдні походи на Київ, де тисячі їх денно іночно вистукують касками під Кабміном, і весь урядовий квартал стрясє той гул, мовби він потрапив у зону шаленої турбулентності.

А тут — інший світ. Блаженний спокій. Подив од розмаїття всього в супермаркетах. Нехапливість людей і розмов. До цього після нашого нервового, а незрідка й напівістеричного українського соціуму треба звикати й звикати. І в мене це забере чимало часу, хоч і кажуть, що до доброго людини звикає швидко.

Петро Яцик запросив мене для того, щоб я допоміг йому написати книжку про мистецтво й етику бізнесу та взагалі про його філософію життя. В процесі роботи над нею він несподівано розгубився: “Це ж виходить, що я буду вихвалитися собою! Ні, це не годиться!” І тоді ми вирішили: я сам буду автором книжки, в якій безпосередньо від себе оповідаю всі ті речі, котрі він вважає справді дуже важливими. Отак і з’явився “Українець, який відмовився бути бідним”, котрий, до слова, мав уже сім видань. Особа “портретованого” в ній талановитого бізнесмена, мецената і — не побоюся так його назвати — філософа не перестає цікавити читачів.

На календарі тоді значився червень 1993-го.

Волога (вона здійснювалася з озера Онтаріо) спека висіла над Міссіссагою, де Яцик жив, і Торонто, куди ми щоденно їздили — там були офіси його фірм.

Яцик тоді познайомив мене з багатьма видатними людьми, що були його добрими приятелями (Омелян Пріцак, Ігор Шевченко, Ярослав Скрипник, Богдан Бігус, Юрій Ємець, Степан Петелицький, Олександр Скоєнь, Василь Верига...). Пояснив: спілкується тільки з нерядовими індивідами, бо на пересіч у нього алергія. Пересіч для нього — марна трата часу й спрimitивлення себе, бо пересіч, окрім банальностей та нарікань на всіх і все, нічого для не може.

Ми говорили про українське Торонто, і Яцик запитав: “А ви чули про Івана Коляска?”

Звичайно ж, — не чув.

Яцик умів не тільки нищівно глузувати з тих, хто просто драгував його своєю надутістю, натхненним самохвальством чи баранячою тупістю. Вмів він і безоглядно захоплюватися та не шкодувати суперлативів на адресу того, кого вважав прикрасою роду людського.

“Коляска — це як цікава книга! — вигукнув він. — Ви неодмінно повинні про нього написати!”

Склася так, що аж нині пишу.

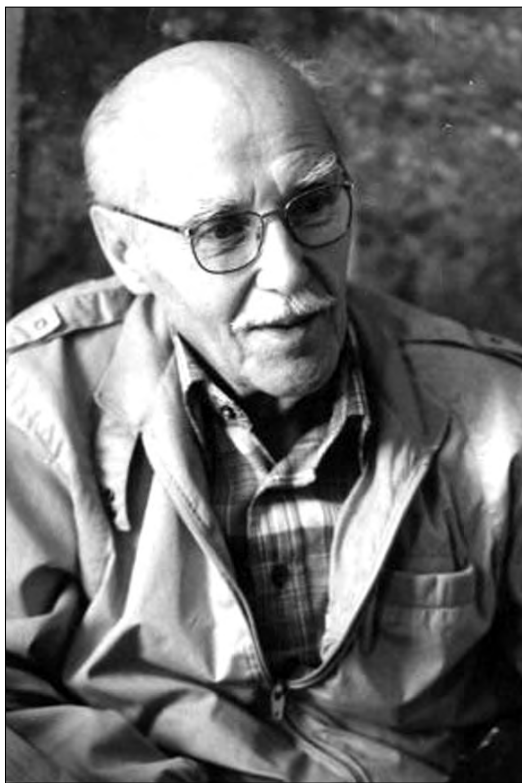
Наткнувся на свої записи про нього в щоденнику — і мені з пам’яті засвітився цей образ.

...Ми сидимо втрьох у затінку біля басейну, що гіпнотизує неприродно голубою водою, на якій феєрично спалахують сонячні лелітки. Гаряче безоміння ліниво пливе над усім довкружжям. Мовчить ліс, що зеленою стіною підступає до самого Яцикового дому, німотствує замкнена дорога, що тулиться до його двору, тихо без літаків у небі — і зморені спекотою птахи там не подають голосів та не кружляють.

Цей недбало одягнений худощий, мов чернець, що давно пішов в аскезу, чоловік

Михайло Слабошпицький завершує четвертий том мемуарної прози “З присмеркового дзеркала”, котра побачить світ, як і всі попередні, у видавництві “Ярославів Вал”. Презентація її планується у травні — напередодні Книжкового Арсеналу. Пропонуємо фрагмент з книжки.

Ще один Савло, який став Павлом Іван Коляска

в окулярах буквально фонтанує енергією. Він запально щось розповідає, розмахує руками, починає нестримно з Яциком сперечатися. Вони обидва розпалюються — і мені раптом здається, що зараз справа перейде до майже дуелі.

“Ну ти ж і прикрий чоловік!” — гарячим докором кидає Яцик.

“А ти ж, Петре, впертий! Упертий бойко!” — парирує Коляска.

“Люблю я тебе, Іване, але не можу довго витримувати!” — каже Яцик.

“І я тебе, Петре, люблю, але дратуєш ти мене своїм безмежним скепсисом! Ти завжди проти всього... Скажи ж нарешті: ти за що?”

“Скажу, Іване, я проти романтичних дуршів, проти віри про грушки на вербі! Я всього побачив на віку, а тому маю всі підстави так критично дивитися на людей і мало кому вірити!”

“Мені ж ти чомусь повірив?” — допитується Коляска.

“Тобі повірив, бо ти не такий, як усі. Ти біла ворона! Ти святий чоловік, бо живеш не для того, щоб хліб їсти, гребти все до себе й інших дурити!”

“Я не святий, сам це добре знаю. Я чоловік прозорий... І мені хочеться, щоб інші прозорі...”

“То чому ти так галасуєш? І чому накидаєш на мене, мовби я комуніст із Кремля?”

“Бо інакше я не вмю говорити, Петре!”

“І я не вмю... — мовить розгублено і всміхається Яцик. — Які ж ми однакові! Отому нам і буває нестерпно один із одним”.

Випивають для примирення скоч і починають спокійніше обговорювати новини з України.

І тут знову спалахує дискусія. Коляска вважає, що все майбутнє України залежить од учорашніх політв’язнів, які вже показали свою відданість Україні. Яцик уперто стоїть на тому, що дисиденти своє вже зробили — вони революціонери, деструктори, які мають талант руйнувати радянську тюрму. Тепер справа за діловими людьми — управлінцями, менеджерами, бо треба підняти з руїн економіку, перебудувати на новий лад увесь господарський комплекс. Мовляв, гарячими патріотичними словами цього не зробиш...

І знову від напруги дискусії обидва га-

рячкують, звинувачують один одного в політичній сліпоті, в недалекоглядності.

Обурений непоступливістю Коляски, Яцик вигукує: “Не вчи мене любити українську мову — я її не менше за тебе люблю! Але я, як чоловік практичний, тобі скажу: наших людей спровокували на те, щоб вони з головою впірнули в боротьбу за мову та національну символіку — і вони всі сили витрачають на те. Але це хитрий тактичний хід, що відволікає в патріотів увагу від усього в Україні, де практичні антиукраїнці швидко захоплюють банки, підприємства і все, що належить народу, який завтра прийде до тьми зовсім обікраденим. А я тобі скажу: чий будуть банки й заводи, того й мова буде. На сторожі державної мови мають стояти великі фінанси й армія. А де ж оті фінанси в українців візьмуться?!” Сьогодні вони мітингують, а завтра спам’ятаються бідаками з бідаків! Я не хочу бути пророком! Хочу помилитися! Але вже бачу, що так буде! Вже є перші симптоми — вся господарка і всі банки вже видерто з українських рук!”

(Я тоді записав усю їхню розмову на диктофон із надією використати її в книжці).

Коляска стояв на тому, що головне — це освідомити народ, а вже потім він у своїй державі все зробить як належить. Яцик вигукував, що на той час Україна вже може стати чужою державою...

Я здивувався з того, що ввечері, після всіх взаємозвинувачень та інвектив вони тепло, полпескуючи один одного по плечах, розпрощалися.

“Ну Іван! — видихає Яцик. — Він і при своєму волоссі ще романтик! Дон Кіхот!” Потім, подумавши про щось своє, вже спокійніше мовить: “Добре, що є такі ідеалістичні революціонери. Якби їх не було, ми всі заснули б од нудьги й ситості. Справді будителі!”

Знову подивувався, що я навіть не чув про Коляску.

І ось із Яцикової розповіді розгортається переді мною ця цікава життєва історія.

Родом він із маленького промислового містечка в провінції Онтаріо. Його батьки, як і багато українців, приїхали до Канади з Буковини в пошуках кращої долі і лишилися тут. Коляска був старший за Яцика на 6 років. Народився 1915-го. Його юнацькі роки припали на велику депресію в Північній Америці. Тоді вже пішов зі світу його вимучений шахтарством і скалічений у шахті батько. Родина Колясок була у великій нужді. Разом із ватагами голодних та напівобіжаних юнаків хлопечів мандрував по всій Канаді в пошуках заробітку, що його так важко було знайти, бо ж кругом безробіття. Цей гіркий досвід не минув безслідно. Іван захопився лівими ідеями рівності й справедливості. В нього виробився категорично радикальний світогляд. Молодий марксист цілком логічно опинився в комуністичній партії Канади. До речі, там було багато українців. Емігрували сюди з Галичини й Буковини переважно незаможні селяни. Тут вони опинилися на найнижчому щаблі соціальної ієрархії. Бачили таких багатіїв, яких їм навіть не могло уявитися: власників банків, заводів, усяких лихварів, чий захмарні статки ще більше ростуть навіть без помітних зусиль тих людей, а ці, збідовані та domeжно нужденні, корчують ліси, випалюють деревину

й вивільняють місця для землеробства — каторжний труд. І коли ще та земля стане родючими нивами? Для того доведеться пролити ріки поту й на все життя натерти собі криваві мозолі.

Звичайно ж, за умов такого виживання в переселенців активізувалися ліві настрої. А ще вони з великою надією, а то й захопленням та надією спрямовували свої погляди на Радянський Союз, вірячи, що він — справді цитадель рівності, справедливості, братерства. Москва активно поширювала по всьому світу цей міф, уміло використовуючи лівих інтелектуалів у всіх країнах і тих, кого цинічний Ленін називав “корисними ідіотами”.

Українські переселенці згуртувалися в масову організацію, котра швидко розрослася. Вона назвалася ТОУК — Товариство об’єднаних українських канадців. Там незрідка бували емісари з Москви, котра не випускала ТОУК із поля зору й вела з ним постійну роботу. Об’єднання заснувало низку успішних бізнесових структур. Я застав їх і на початку дев’яностих років минулого століття.

Характерно, що чимало тоуківців мали неудаваний український сентимент, а хто навіть і справжній патріотизм. Не в одного любов до України химерно поєднувалася з мало не релігійного наповнення вірою в Москву. І в канадських комуністів з українців було щось глибоко співзвучне з нашими боротьбистами та укапістами. Націонал-комунізм.

За словами Яцика, Коляска справді був українським патріотом і в часи його перебування в компартії Канади. Та, очевидно, українець у ньому таки горував над комуністом. Це потвердив увесь розвиток подій, коли його від партії послали на підвищення партійної кваліфікації та поглиблення відповідних переконань на навчання у Вищу партійну школу ЦК КПУ в столиці Радянської України. Що комуніст Коляска сприйняв із великим піднесенням.

На той час Іван Васильович уже почивився в університетах Саскачевану й Манітоби, здобув звання магістра в Торонтському університеті. Встиг повчителювати. Йому вже виповнилося 45. Цілком зрілий, сформований чоловік. У такому віці рідко змінюють погляди і переконання. А з ним це сталося.

...Ось вона, Україна, пропливає внизу під крилами літака, що скоро приземлиться в аеропорту — й Коляска з душевним захватом опиниться в стольному Києві. Нарешті його мрія здійсниться.

Отже, він у столиці. На все вдивляється, до кожного слова прислухається і його дедалі більше занепокоює: чому ж не чути української мови? Не чути української мови в столиці України! Невже таке справді може бути? Це ж якась ненормальність! Не може ж бути такого, щоб мова повсюдно в Україні була, а в столиці її не було. Шок, образа, обурення, гнів — усе це переплелось в ньому, переходячи в знетямлення й тотальне розчарування в тому, в що він так послідовно й несхитно вірив.

Так почався антикомуніст Іван Коляска.

Навчаючись у ВПШ, він терпляче висиджує в бібліотеці. Але не гризе там томи Маркса чи Леніна, а скрупульозно вивчає всі статистичні звіти, довідники. Досліджує механізм зросійщення України. Який сукупний наклад періодики українською

мовою і який російською? Скільки книжок українською і скільки російською? Скільки українських шкіл і скільки російських? Виявляється, в обласних містах (наприклад, Донецьк, Ворошиловград, Запоріжжя, Миколаїв, Дніпропетровськ) немає жодної української школи. А в Черкасах і Чернігові на все місто по одній українській.

Чимало паперів зі своїми виписками він надсилає в листах до приятеля в Канаді. Коляска не здогадується: в Україні його кореспонденцію перлюструють. Він уже зацікавив тих, хто на це уповноважений. За ним уже стежать. У радянській Україні за комуністом Коляскою стежать!

Він зустрічається з Борисом Антоненком-Давидовичем, Аллою Горською, Іваном Дзюбою, зі Світличними, Тарасом Франком. Вони йому багато пояснюють. Іванові Васильовичу стає все зрозуміло. Виявляється, за казкою про СРСР ховається ось така реальність. Його раптово заарештовують та ув'язнюють. Майже місяць перебував він під арештом і його допитували, що і навіщо він робив в Україні. Він одверто пояснює: досліджував зловісний феномен русифікації. Їдучи сюди, уявленню не мав про поглинання України імперським центром. Такої відвертості слідчі від нього не сподівалися. Як правило, допитувані винахідливо виправдовуються, все затемнюють, а тут така атака канадського комуніста на самі основи соціалізму й партійної політики. Порятувало його тільки те, що він громадянин Канади і що на календарі не 1937 рік. Його вислали з СРСР.

Удома Коляска написав книжку про постійне зросійщення України. Там він виклав багатющі фактичний матеріал зі своїми невідпорними аргументами. Але потрібні кошти на її видання. Де їх бідному Колясці взяти? Компартія Канади тут йому не допоможе не тільки тому, що тема книжки її категорично не влаштовує. Його викинуть з партійних лав як небезпечного ренегата. Прокомуністичне керівництво ТОУКа також депортувало Коляску зі своїх рядів. Спробував поткнутися до бандерівців, але вони, навіть не поцікавившись, що йому треба, відмовилися від зустрічі з “советським агентом”. Добрих знайомих серед людей грошовитих колишній комуніст не мав. Відчув себе в безвиході. І тут хтось порадив йому: спробуй зацікавити Петра Яценка — він часто видає чималі суми на масштабні українські проекти. Он скільки пожертвував на Енциклопедію українознавства за редакцією Володимира Кубійовича та на створення Українського дослідного інституту при Гарвардському університеті — Омелян Прицак переконав недовірливого Яценка, що це неоціненно важлива справа: створити в авторитетному на весь світ навчальному закладі, де сконцентровано еліту американської русистики, потужні українські кафедри.

Потім Коляска розповів, як і вперше, й удруге прийшов до Яценка, що підозріло його зустрів. Ящик ще не знав, що Коляска — вже колишній комуніст. Коли Коляска розповів йому про всі колізії, котрі йому судилося перейти, Ящик зажадав у нього текст, щоб самому вивчити його. Вивчив. Сказав: “Я профінансую цю книжку”. Профінансував англomовний варіант. Почався голосний скандал. Чимало українців почали активно виходити з компартії Канади й з ТОУКа, в котрому побачили комуністичного поплентача. Це ж ТОУК слідом за компартією Канади голосно трубив: голод в Україні 1932—1933 років — зловна вигадка буржуазної пропаганди й українських націоналістів.

Коляска написав ще кілька книжок, у котрих розраховувався з марксизмом-ленінізмом та своїми кремлівськими захопленнями. Цей реквієм по червоному ідеалізмі своєї юності також викликав широкий розголос поміж усього українства поза межами СРСР. Захиталися й підмурки ТОУКа, куди поряд із банальними кар’єристами в його керівних ланках, утримува-

ними за радянські кошти, входили тисячі й тисячі політично неграмотних або взагалі нейтральних людей. Але в багатьох із них був живий український нерв. І коли вони допевнилися з книжки Коляски, що страшний Голодомор в Україні — справді не вигадка бандерівців і що в радянській Україні планомірно знищується мова, вони збунтувалися проти тієї лінії, котру впродовж усього свого існування проводив ТОУК. І чи не всі українці покинули лави компартії Канади. “Цей навіжений Коляска творить історію, — захоплено сказав Ящик. — Його книжки як міни”. “А чому ж ви так гостро з ним сперечаєтесь?” — запитав я. “Бо ми геть однакові, — зі сміхом відповів він. — Обидва надто нарвані. А однаковим людям важко терпіти одне одного. Я Коляску люблю, але — дуже здалеку, бо зблизька в мене від нього швидко починає боліти голова...”

Коли ми вчергове зустрілися в Яценка з Коляскою, він розповів, що знову відлітає в Україну. Виявилося, він уже поселився там. А сюди прилітає тільки для того, щоб зібрати гроші на Республіканську партію. Іван Васильович став її меценатом. Тоді українці діаспори, охоплені ейфорією після проголошення нашої Незалежності, щедро жертвували кошти на всі проартикульовані потреби. Це були важливі — ніхто досі не виміряв і не злічив усе те! — інвестиції в Україну. Ми мали таку колосальну підтримку. І немає нам виправдання за все те, що в нас сталося. Можемо вигадувати сотні причин на своє виправдання (ми це вміємо). Але ми самі, власними руками, куємо одну за одною наші поразки. Бо ж це не тільки нерозумно, а й страшно, суїцидно — таке натхнення самопіддання, що перманентно лютує в нас і є найактивнішою дійовою особою нашого громадсько-політичного життя. Але полишаю цю тему для подальших безплідних дискусій одне з одним та для соціальних психологів чи й для психіатрів.

Отже, Іван Васильович мандрував Канадою і повсюдно виступав у народних домах та всяких українських установах. Розповідав про перспективи вже не радянської України і збирав чеки пожертв на Українську республіканську партію. Він сам-один зумів організувати потік гуманітарної допомоги в Україну. Закуповував оргтехніку і для УРП, і для навчальних та медичних закладів. Ящик називав його працюючою бджолою. Але тією бджолою, яка трудиться за цілий рік.

Тоді Іван Васильович захоплено розповідав: подав клопотання на громадянства України. І звідки було йому — та й нам із Ящиком — знати, що громадянство, на котре він чекав роками, він так і не одержить! Шість років дочекався його; за Коляску клопоталася ціла “команда” з УРП на чолі з Левком Лук’яненком, але...

Виявляється, тодішні наші можновладці (як і нинішні) панічно боялися справді патріотичних українських людей, здатних на все задля України. Влада добре знає, хто для неї найнебезпечніший. І це симптоматично, бо засвідчує те, як вона саму себе оцінює та позиціонує. А ми ще маємо з того приводу якісь наївні ілюзії.

Іван Васильович тоді прохав у Яценка кошти на УРП. Почалася розмова спокійно. Обоє коментували новини з України. Дотепно (обоє це вміли) іронізували з хитромудрих викрутасів на владному Олімпі Леоніда Кравчука та з його бомбастики. Коляска наголосив: одразу видно, який серйозний компартійний вишкіл Леонід Макарович пройшов. У цьому він таки готовий вирости на державного діяча, але не виросте, бо нема в ньому справді лідерського характеру, нема яскравості харизми. Він приречений перехитрювати не тільки інших, а й самого себе.

Регістр розмови змінився, коли Коляс-

ка запитав: “Петре, скільки даси на Республіканську партію?” Ящик рішуче махнув рукою: “Ніскільки, Іване!”

І — почалося.

Коляска звинувачував Ящика в непатріотичності. Ящик звинувачував його, що він за своєю партією більше нічого не бачить в українській справі.

Це таки був удар. Вибух. Землетрус. Стихія. Два скажених темпераменти в поєдинку без правил.

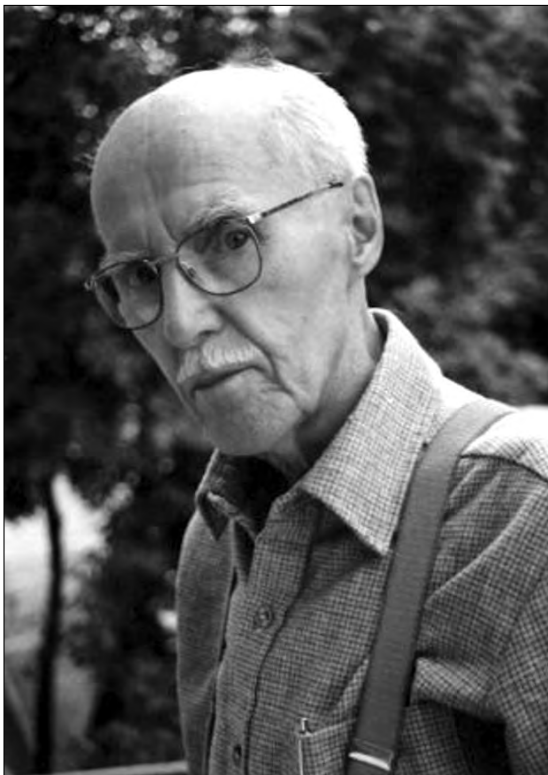
Іван Васильович нервово говорив: УРП завойовує маси. Вона прийде до влади. За нею — майбутнє України.

Ящик гарячкував: він не вірить політикам — усі вони однакові, він уже набачився претендентів на роль національних лідерів, які стоять до нього в черзі з простягнутою рукою. “Щось я не помітив серед них нового Вашингтона!” — кричав Ящик. — Ти, Іване, хоч і в окулярах, а сліпий! Ти бачиш те, що тобі хочеться бачити! Чуєш те, що тобі хочеться чути!”

Вони, розпалені до краю, вже навіть почали ображати один одного.

Коляска назвав Ящика “доробкевичем” і “грошоробом”, який за грошима забуває про душу.

Ящик підняв Коляску на глузи: “Ти був

таким поважним чоловіком, а це записався в жебраки! Тебе скоро всі почнуть висміювати. Міри не знаєш!..”

Слухаючи ті філіппіки і вдвляючись у натхненні полемікою обличчя, я зрозумів: вони обидва не тільки хрестоматійні ексцентри, а й невиправні автократи. Абсолютно ідеальних за всім критеріями не буває і серед визначних людей.

Я кілька разів зустрічався з Коляскою в Україні. Він жив у Хотові під Києвом у Левка Лук’яненка. Був його радником у УРП. Івана Васильовича можна було побачити в будь-якому куточку України. Він купив автомобіль і мандрував повсюдно з виступами. Я розповів про це Ящикові, і той задоволено розреготався: “Іван гас-тролює, як великий артист. У нього це добре виходить. Він уміє переконати людей, бо він щирий. Лукавство до нього не приліпає”. “А Вас же не завжди може переконати...”. “Він тоді переконав, коли приніс книжку, яка майже завалила комуністичні партії Канади й Америки — і цього досить. Я без вагань дав на неї гроші, хоча тоді в мене з цим було сутужно, бо я забагато видавав на всякі українські студії. А далі ми з Іваном знову розійшлися своїми дорогами. Він працює з політиками, а я тримаюся від них якнайдалі — я фінансую тільки науку й освіту. Хай дає гроші на політиків той, хто вірує в них...”

23 роки немає вже Івана Коляски, якого поховали в тому ж Хотові. Дев’ятнадцятий рік минає від дня смерті Петра Яценка, що знайшов свій останній притулок на

міському цвинтарі в Торонто. Нашому часові і нашим людям властиво швидко забувати навіть тих, хто сто разів заслуговує пам’яті й пошанівку. Про видатного мецената Ящика ми постійно нагадуємо Міжнародним конкурсом з української мови, котрий носить його ім’я. Про Коляску не чую в Україні ніде нічого. Безнадійно змаргнілізувалася і стала мало не підпільною Українська республіканська партія, котрій він присвятив останні роки свого життя і з якою пов’язував такі сподівання.

Ось тільки недавно прочитав у прекрасній книжці Василя Овсієнка “Світло людей” такі подробиці: Коляска приїхав в Україну саме в день путчі ГКЧП 19 серпня 1991 року. Символічний факт: приїхав нам на підмогу. Цікаво, що коли його видворяли з України, випустивши після тримання в тюрмі, й везли з конвойними в Бориспіль на літак, один із конвоїрів сказав при переїзді мосту над Славутичем: “Дивіться, дивіться, Іване Васильовичу, на Дніпро. Більше ви його не побачите!” Побачив. Шкода тільки, що вже близько виявився кінець його земної дороги.

Овсієнко згадує: тоді на кошти Івана Коляски для партії закупили 50 друкарських машин, диктофони, перші комп’ютери. І на його ж кошти було придбано помешкання для самого Овсієнка, який, будучи тоді секретарем УРП, не мав де в Києві прихилитися.

У Канадському інституті українських студій (КІУС) при Альбертському університеті є Фондація імені Івана Коляски. Ще до проголошення незалежності в Україні, коли він жив у Сурреї (штат Британської Колумбії), то разом із родинами своїх приятелів Петром та Павлиною Кіндрачуків і з Василем та Юстиною Федейками пожертвували серйозну суму для заснування при КІУСі Фондації розвитку науки в Україні. Вони вже передчували: Україна йде до Незалежності. Іван Васильович кілька разів поповнював коштами цей фонд. Урешті сума капіталу в ньому сягнула розміру 375 тисяч доларів. У січні 1998 року на меморіальному вечорі пам’яті Івана Коляски Фондацію офіційно перейменували, додавши в її назву ім’я цього незвичайного світлого чоловіка. Стипендії імені Коляски групі істориків з України забезпечили змогу бути на студіях в Альбертському університеті.

2006 року, коли я востаннє був в Едмонтоні (тоді саме вийшов черговий том “Історії України-Руси” М. Грушевського, що його перекладають англійською та випускають у світ на кошти Ящика), я знайомився з історією створення на меценатські кошти КІУСу, де є стільки так званих “залізних” фондів (тобто недоторканих; із них інститут може користуватися лише відсотками). Скажімо, Центр досліджень історії імені Петра Яценка — в ньому недоторканих 3 мільйони доларів. Вічний фонд Дарії і Михайла Ковальських, які внесли туди понад два з половиною мільйони. Вічний фонд імені родини Стасюків — понад півтора мільйона. Фонд імені Ераста Гуцуляка, а також сотні фондів зі скромнішими сумами пожертв. Усе це свідчить про те, що українці в еміграції значно щедріші на пожертви для національної справи, аніж тутешні. Вони конкретно сповідують те, до чого закликав великий наш меценат Євген Чикаленко, який пристрасно наголошував, щоб ми любили Україну не тільки до глибини своєї душі, а й до глибини своєї кишені.

Повчально, що поміж імен меценатів є й ім’я чоловіка, який ніколи не мав особливих статків. Живучи безнадійним аскетом, Іван Васильович складав цент до цента, щоб пожертвувати їх на патріотичну мету й переконував — та зумів переконати — це зробити багатьох.

Виявляється, людина великої мети і великої посвяти може так багато. Їй дано талант навертати й інших до благородної справи.

І ще ж нагадаю знову: він із себе — Савла — зробив Павла...

Іван КОБАЛЬЧИНСЬКИЙ

Мистецький протуберанець: унікальність бачення світу і творчості

Посвята пам'яті Романи Кобальчинської

Свідчення того, що Романа з давніх часів цікавилась творчістю М. Примаченко, знайшов серед її науково-публіцистичної спадщини (вже після формування основного тексту “Мистецького протуберанця”) в підбірці старих газет серед матеріалів ще з часів її праці у Львові (до травня 1973 року) і в одній публікації про малярку 1987 року.

Найдавніша публікація “У дивнім барвостві Марії Примаченко” (газета “Молода гвардія”, 1 вересня 1968 рік, № 174) належить Михайлу Слабошпицькому. Її зміст, хоча й ескізний, просто вражає рівнем, чіткістю і комплексністю формулювання вже в ті далекі часи загального підходу до оцінки і можливих напрямів дослідження творчості великої малярки.

Автор починає розгляд мистецького явища “творчість Марії Примаченко” з узагальненої оцінки:

“Їй заздять найвідчайдушніші модерністи, котрі бажають вчинити переворот у мистецтві і вважають, що спасінням мистецтва від повторень сьогодні є максимальне “включення” підсвідомості у творчий процес!” Зазначаючи, що “...Марія Примаченко не одержала якоїсь певної системи знань з історії мистецтва, ... не була ґрунтовно ознайомлена з концепціями і настановами видатних художників”, М. Слабошпицький наголошує:

“Народні творці, народні умільці були у всі часи і у всіх народів. Такі художники мають надзвичайно розвинену уяву. І вона, ніби конструктор, відтворює в загальних штрихах те, що їй дісталося від пам'яті, а більше всього домінують відтворені враження, які були пережиті тоді”.

Виглядає, що це твердження автора ніби розділяє творчий процес таких митців на дві складові, — творчо-“технологічну” і творчо-мистецьку. Люстрацією цієї тези, дякуючи недосконалості технології друку газет в ті часи, можуть слугувати чорно-білі фотографії трьох творів М. Примаченко, доданих до тексту: філігранність їх зображень “в загальних штрихах” нагадують швидше графіку чи карбування. Творчо-мистецьку вишуканість “барвоствіту” одного з цих творів (“Павич”, 1937 року в альбомі 1989 року, де він називається “Фантастичний птах”) важко з чимось порівняти.

За М. Слабошпицьким, головною ознакою творчості М. Примаченко як національного митця “... є світлість, сонячність настроїв, які вражають при зустрічі з її картинами”. Ця ознака її творчості більш узагальнено сформульована Н. Велігоцькою в резюме до зазначеного альбому:

“Інкили твори Примаченко

буквально приголомшують глядача якоюсь чаклунською привабливістю барв... Вони створюють якийсь особливий настрій “кольорового” простору. Треба визнати, що естетичний вплив творів Примаченко залежить від невлімових нюансів, що майже не підлягають ні науковому аналізу, ні вислову.” (підкреслення І. К.). Отже, М. Примаченко якось по своєму, по-примаченківськи, “бачила” не тільки світ, а й сприймала і “транлює” нам своїм “барвоствітом” “чаклунську привабливість барв”!

М. Слабошпицький наводить надзвичайно цікавий факт, описуючи спробу знімальної групи телестудії провести естетико-

фрагментально, але й вона важлива для формулювання, хоча б у якихось контурних межах “естетичних настанов” М. Примаченко, її “барвоствіту” і “кольорового простору”, мистецьких “невловимих нюансів”, — як окремих тез до гіпотези про цей “мистецький виняток у світовій культурі”.

Майже у всіх публікаціях про М. Примаченко наголошується на унікальності її мистецької уяви, інтуїції, творення уві сні, про справжній “будиночок чаклунки” (за Н. Велігоцькою). Та і в цьому випадку наявна фрагментальна інформація про особливість її підсвідомості, “схеми” доступу до “будинку чаклунки”. У передмові до альбому 1989 року Н. Велігоцька стверджує: “Твори Примаченко також народжуються від часом несподіваних асоціацій” (!? І.К.): “Дивлюсь на підлогу — бачу, то звір, а то людина на коні”, — сказала якось Марія Примаченко у своїй ще старій хаті з глиняною підлогою”. Останні слова про місце цієї розмови наводжу, щоб підкреслити те враження, яке вони справили на Н. Велігоцьку, їх велику ймовірність, що запам'яталися навіть такі деталі.

Запитаймо себе: чи можливо тільки мистецтвознавчими засобами з'ясувати природу зазначеної вище здатності підсвідомості (!?) М. Примаченко “згенерувати” цільний сюжет, “спроєктувати” його на підлогу і сприйняти “зображення” уже на рівні свідомості? Чи,

можливо, мова повинна вестись про суто внутрішні процеси, особливі асоціативні зв'язки між підсвідомим і свідомістю як унікальна особливість психології М. Примаченко? Тим більш, що “Науковці досліджують також і вид сновидіння, який колись уважався міфом: усвідомлене сновидіння, тобто сновидіння у стані свідомості. Це звучить як суперечність у термінах, але таке явище підтверджено результатами сканування мозку. В усвідомленому сновидінні людина знає, що бачить сон, і може свідомо керувати його напрямом. Наука почала експериментувати з усвідомленим сновидінням лише недавно, однак це явище згадується в дже-

психологічний експеримент, метою якого було — з'ясувати особливість сприйняття М. Примаченко світла, кольорів, їх поглинання і відображення природою, повітрям: “Зараз зйомочна група телестудії ... працює над фільмом про народну художницю (йдеться про документальний фільм “Сотвори своє сонце”, 1968 рік. — І. К.). Володимир Савельєв (режисер фільму. — І. К.) привіз у село кілька монографій з репродукціями Пікассо, Леже, Ван Гога. Цікаві коментарі з цього приводу висловлює Марія Примаченко, розглядаючи їх. Ось, наприклад, деякі (на превеликий жаль! — І. К.) з них:

“Культурно зроблено, але сонця немає в картині”, “А тут барви якісь бляклі”.

— Маріє Олександрівно, подивіться ... ось що, ... тут дуже яскраві тони ...

Вона уважно розглядає репродукцію, а потім каже:

— Та хіба ж не видно, що тут брудні барви, і придивіться: на картині якийсь отруйне повітря і небо вицвіле... (!? І.К.).

Це вже й є естетичні настанови М. Примаченко. Саме з них і випливає своєрідний критерій у оцінці творів”.

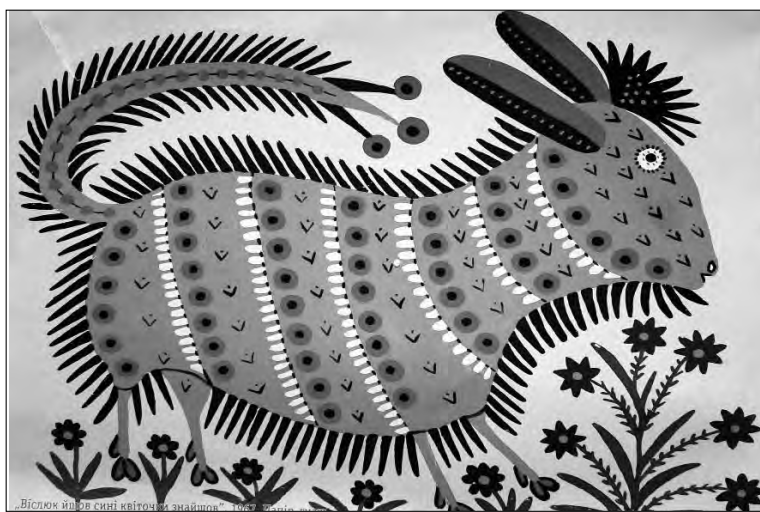
На жаль, знову, як і при розшифровці записів розмови з Романою, унікальну інформацію вдається з'ясувати неповно-

релак, яким уже багато сторіч. Наприклад, у буддизмі є книжки, в яких ідеться про свідомих сновидців і про те, як самому навчитися стати такими. Упродовж сторіч кілька людей у Європі докладно описали свої усвідомлені сновидіння” (Мічію Кайку “Майбутнє розуму”, Літопис, Львів, 2017, стр. 209—210).

Цими запитаннями-твердженнями не намагаюся зазначити якусь “технологію” цього явища, — наголошую тільки на його надзвичайній складності. Ключ до формулювання хоча б якихось підходів до його вивчення, як особливості творчості М. Примаченко, могли б дати зафіксовані в її картинах композиції, образи фантастичних звірів і птахів, народжені як уві сні, так і при “включенні підсвідомості” у свідомому стані, оскільки “зв'язки її творчості з гіллям генеалогічного дерева найстародавнішого мистецтва незаперечні” і сягають “часів палеоліту” (за Н. Велігоцькою). Такою інформацією можуть володіти ще живі учні Марії і Федора Примаченків, третє покоління її родини, вона може бути наявною і в напівлегендарних розповідях земляків малярки про її творчість.

М. Слабошпицький у наведеної статті зазначає: “...На ідею, котру Примаченко проносить у картині, у неї часто виникають пісенні варіації. Мабуть, було б цікаво записати пісні у книзі репродукцій з її картин. Це був би подарунок, ... і спеціалістам з психології мистецтва (підкреслення І. К.), котрі б мали б можливість прослідкувати зародження і розвиток ідеї. Тим більше, що, за словами самої М. Примаченко, чимало кількості образів для полотен вона черпає зі своїх снів” (підкреслення І. К.).

Неждано цікаві свідчення про М. Примаченко, масштаб її особистості, проявлений в умовах Чорнобильської вселенської катастрофи, засвідчує стаття “Мати як чайка” (“Трибуна праці”, орган Іванківського райкому партії і районної ради, 28 березня 1987 року № 38). Авторка Т. Кизя, студентка факультету журналістики КДУ, цікаво і повно викладає побутові проблеми і мистецькі здобутки родити Примаченків в ті кілька місяців після Чорнобиля, наголошуючи на сердечності і гостинності атмосфери в їхньому домі, наводить окремі замальовки на тему картин матері і сина. Зокрема про картину “Чайка-мати” М. Примаченко, назва якої співзвучна назві статті.

У викладеному матеріалі знаходимо додаткові свідчення наполегливого бажання малярки в умовах катастрофи, проявляючи любов і доброту до людей, не тільки “малювати-малювати-малювати”, про що зазначалося вище, а й активно діяти, — допомагаючи своїм мистецтвом, своєю вірою, співчуттям, активними діями “теологам, шахтарям, льотчикам, лікарям, будівельникам, водіям. Усім добрим людям, хто зараз не дома” (а в пеклі Чорнобиля. — І.К.).

Свідчить син Федір Васильович: “На другий день після аварії на АЕС вона сказала мені: “Будемо і ми, Федю, допомагати боротися з бідою тим, хто працює в Чорнобилі. Чим зможемо”.

“А змогла народна художниця багато, — свідчить Т. Кизя, — шістдесят картин намалювала за той час, що минув від тієї, полином припорошеної, квітневої ночі минулого року... Химерними образами лютих звірів, добрих павичів, казкових пташин, квітами прагне передати співчуття, ... зобразити свою віру (підкреслення моє. — І. К.) і віру односельців у те, що лихо минеться. І щоб розв'язати їх тривогу, не допустити паніки в тяжку годину, наказала синові, внукам та Каті Ющенко (колишня учениця М. Примаченко, а на момент катастрофи — завідувачка клубу Болотні. — І. К.) вивісити усі ці картини у День Перемоги — 9 травня (1987 р. — І. К.) — на вулиці біля воріт кожного дому.

Так і стало все село тоді учасником виставки і картин, і людського оптимізму, породжених духовною, ментальною величчю Великої Марії Примаченко.

Святослав ЯНКОВСЬКИЙ,
журналіст, член НСЖУ

Альбом, що має 444 сторінки, формат 22х24, вийшов у видавництві Запоріжжя “Дике поле”. На палітурці книжки — лише найнеобхідніші штрихи-написи: назва, ім’я автора та дві маски — добра і зла червоними і сірими кольорами. Ось і всьє візуальне оформлення книжки. Такий мінімалізм у комп’ютерну добу буйства фарб та безмежних дизайнерських можливостей поліграфістів відразу вигідно виокремлює видання на книжковій полиці.

У книжці-альбомі вісім розділів: “Сільські новини”, “Городські придибенції”, “Домашнє виховання”, “Спортивні приколи”, “Наша доблесна медицина”, “Анекдот”, “Еротика”, “Центральне Пекло України”.

Новизна цього видання у тому, що кожна маленька чи велика оповідка доповнюється авторським малюнком. В альбомі використано чорно-білу графіку (графітний олівець). Автор підкреслює і наголошує, що його гумористичні оповідки писано і мальовано з реальних живих персонажів, які мешкають побіч. Кожен типаж з понад 270 графічних ілюстрацій добре продумано, має характер, власне я, а в поєднанні з іншими героями малюнка створює цілісний зоровий образ, чим вигідно доповнює саркастично-гумористичний текст. Зауважимо, що книжка писалася не тільки для розваги і зубоскальства. Орі Гора має чітку громадянську позицію: його олівець нотує соціально-побутові негаразди, культурно-безкультурні “здобутки”, сподіваючись, що повсякденне життя коли-небудь зміниться на краще, а написане і намальоване нині залишиться як відбиток епохи лише на сторінках альбому та в архівних матеріалах.

Козацький сон. Розділ “Еротика”

Гумор лікує, а сатира б’є по ребрах

“Всевишній дивовижним способом створив життя на планеті Земля, на якій ми тимчасово перебуваємо. З нами поруч любов і ненависть, радість і сум, доброзичливість і заздрість, сміх і сльози, розум і тупість, порядність і нищість, вірність і зрада, честь і безчестя, ввічливість і хамство, совість і підлість, щедрість і жадоба, друг і ворог, війна і мир.

Весь спектр цих протиріч у нашому земному житті я спробував відтворити у своїй книжці-альбомі “І сміх і гріх”, — зізнається у передмові автор Орі Гора. — Так, усе написане і намальоване тут — на основі правди життя, через призму гумору і сатири та особистого бачення і розуміння подій у суспільстві, моєї участі у них”.

Як авторові вдалося досягнути такий огро людських особистостей, щоб мінімальними засобами чорно-білої графіки й невеликими за обсягом оповідками передати весь спектр людських почуттів? Звідки те бачення та життєва мудрість?

Відповідь у самій книжці-альбомі. Упродовж багатьох років, приїжджаючи у рідне село на Слобожанщині, та будь-де в Ук-

присяде біля бабів і молодичь на призьбі, поцікавиться, що діється у кожному дворі, поінформує всіх, хто куди поїхав, хто куди приїхав.

Але і в місті життя рясніє смішними та анекдотичними подіями, іноді й прикрощами. “Городські придибенції” також сповнені гумором і сатирою.

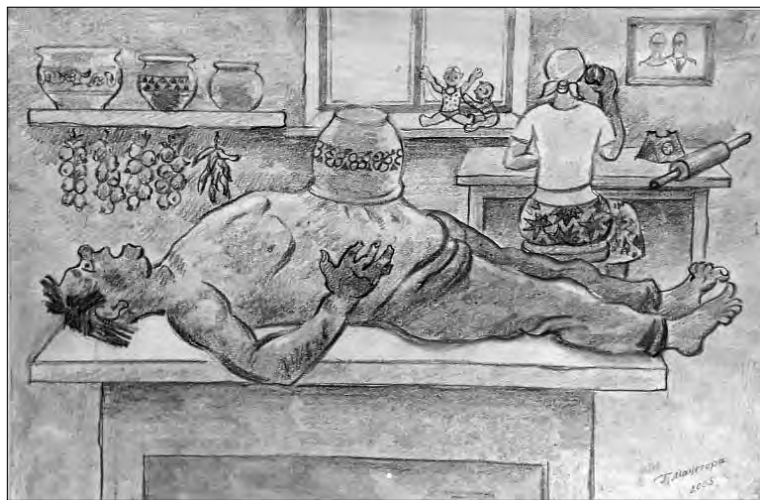
Сакральне — “де був”, коли чоловік придибує під хмелем або

А, так я уже баба Яга? Розділ “Домашнє виховання”

раїні, Орі Гора занотовує бувальщини і оповідки, жарти і придибенції, сміхотворні і сумні події. Отож у розділі “Сільські новини” — через призму сміхотворного гумору і сатири — ви, читачі, знайомитеся з життям-буттям українського села.

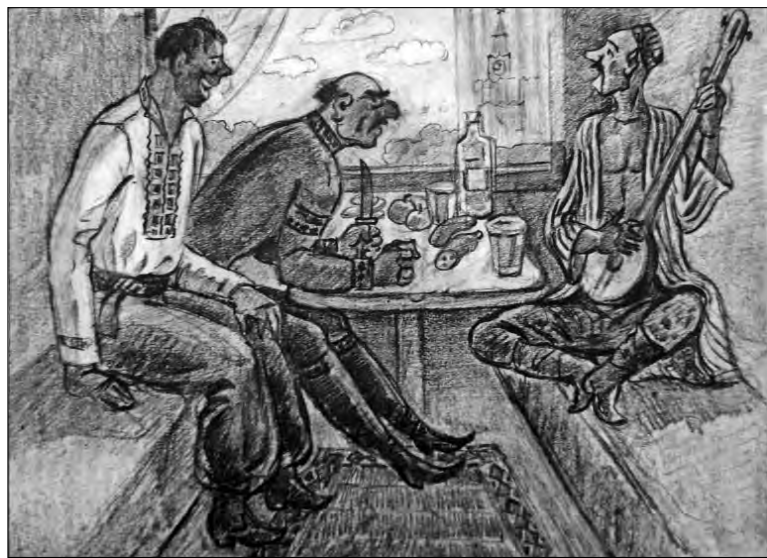
А допоможе нам розтлумачити всі сільські хитросплетіння головна героїня “Сільських новин” баба Панчиха — ходяче “сільське радіо”, яка завжди першою знає всі новини села та й усенького світу!.. З ковінкою у правій руці вона обов’язково помандрує селом; зайде до всіх своїх кумів, сватів, родичів,

Народна медицина. Розділ “Наша доблесна медицина”

по кілька днів не з’являється додому: “і слич загубив”! Тоді і макогін, і рогаці наготові — й обов’язково “прасують”. Ось так воно “Домашнє виховання”. А хіба кохані жінки, дружини такі вже святі та безгрішні?! Та чого вартують сто запитань на годину від малих діточок, на які іноді й професор не зможе відповісти... Ця сімейно-побутова карусель і є нашим життям.

Як бальзам на душу — у книжці для кожного шанувальника спорту є розділ “Спортивні приколи”. Адже в ньому всяк подибує не лише смішну й анекдотичну ситуацію, а прочитає і дружній шарж на самого себе як уболівальника: повітря наелек-

В купе вагона. Розділ “Анекдот”

тризовано так, що стадіон ось-ось вибухне. Фанати футболу іноді заходять у такий раж, що гасять цигарки об лисину сусіда, а той і не чує, не помічає, горляючи не-самовито...

А вже “нашу доблесну медицину” автор змальовує лише у мажорних тонах, як-от: після процедур із вас зі свистом вилетять усі шлаки, каміння, болти, гайки, всілякі паразити... Буває, що хворий однією ногою за межею земного життя, але лікарі вперто думають, як його врятувати, і, трапляється ж таке, — справді рятують! І жодна ін’єкція не налякає, якщо робить її красуня-сестричка. “Медицина — то велика сила”, — переконаний Орі Гора.

З анекдота, як і з пісні, слова не викинеш. В ілюстраціях художника, на сторінках його авторського видання і такі народні витвори, як анекдот, знаходять своє “нове життя”.

Розділ “Еротика” присвячено жіночій красі, кохання чоловіка і

віть не на Землі, то у Пеклі, — обов’язково!

Чи все так безгрішне і в самій книжці? Книжці, яка творилася, а може, і завдячує своїй появі тому колоритові у селах та містах Слобожанщини, в інших регіонах України, де і суржик, і місцеві діалектизми, і порушення усталених філологічних норм є повсякчасними. Альбом багатий на слова, створені самими людьми як наслідок усної народної творчості. Наприклад: мациклет, ліворуція, булгактер, сюприз, радіво... Наприкінці книжки знаходимо словничок, у якому розтлумачено для читача деякі народні “перли” — слова в альбомі.

Може, жарти чи карикатури декому видадуться “пересоленими чи переперченими”, — нехай так! Але зрештою книжка-альбом — це лише відображення дійсності, а життя, як відомо, не буває прилизано-одноманітним. Бо, як казав відомий поет-гуморист Петро Ребро, краще лопнути від сміху, ніж померти від нудьги!..

Літературний псевдонім Орі Гора взяв собі просвітянин Григорій Мацегора, заслужений діяч мистецтв України, більш знаний як художник станкового живопису. Чималий його творчий доробок охоплює монументально-декоративна козацька тематика. Втім закоханість митця в українське село — понад усе! Тому вагома частина творів присвячена художнім полотнам сільського життя і зображенню його людей.

Однак саме в цій гумористично-сатиричній книжці-епопеї про наше життя розкрилася ще одна грань таланту українського художника Мацегори — як майстра художньо-літературного слова. Підглянути й записані бувальщини та малюнки митець майстерно об’єднав у єдиний сплав. Його герої — самобутні й колоритні, а їхні фізії цікаві, надзвичайно саркастичні, динамічні, у постійному русі, і кожна мовить сама за себе... Це — зорове бачення і вдале втілення народного гумору, іронії у графічних ілюстраціях, — плід багаторічної пошукової праці, яка дала свої плоди, адже головна мета автора книжки художника Мацегори, — щоб за життєвою метушню ми не забували, що смішне і грішне щоденно з нами, бо воно і є наше життя.

Щоб придбати альбом, телефонуйте Григорію Мацегорі: 050-518-09-38

Квіти напередодні весни

Національний музей літератури України запросив на концерт “Квіти музики”, що став творчим звітом вихованців вокальної школи заслуженої артистки естрадного мистецтва України, режисера, президента Всесвітнього фестивалю “Єднання співочих сердець” Інни Андріяш.

“Ой піду я до млина” виконала одна з учениць Тетяна Ушакова, яка, крім вокалу, займається живописом та кіномистецтвом.

Катерина Крюкова добре володіє кількома мовами. Під час концерту вона заспівала дві арії: “Se tu m’ami...” (Якщо ти мене кохаєш) Дж. Б. Перголезі та “Amen, alleluja” Г. Ф. Генделя.

Михайло Рогальський, який навчається у вокальній школі два роки і вже брав участь у багатьох концертах, свій виступ розпочав відомим шедевром духовної класики Дж. Качіні “Ave, Maria” та твором італійського композитора Родольфо Фальво “Dicitecello vije” (“Скажіть ви їй”) на сл. Енцо Фуско, а закінчив під бурхливі

оплески піснею “Чорнії брови, карії очі”.

Софія Андріяш-Місько подарувала пісню “Чи я в лузі не калина була”, а потім ми разом виконали дуетом “Panis Angelicus” (“Хліб Ангелів”) французького композитора Сезара Франка та обробку народної пісні “Ой на гору козак воду носить”.

Оксана Дем’янчук після навчання у вокальній школі вступила до Одеської консерваторії (клас завідувачки кафедри сольного співу, професора, народної артистки Г. А. Поліванової) та успішно її закінчила. Свідчення її творчого зростання — майстерне виконання арії Луїзи з опери “Луїза” Постави Шарпантьє, арії “La Zingara” з опери Г. Доніцетті “Циганка” та романсу Г. Алчевського на сл. Х. Алчевської “Душа — се конвалія ніжна”.

З моєї легкої руки на професійний шлях нині стає ще одна учениця — Марина Гаркуша, яка вільно володіє англійською і чеською мовами та вивчає польську. Можливо, вона стане зіркою Національної оперети України. А цього вечора в її виконанні прозвучали мовою оригіналу арії з оперет Йоганна Штрауса “Летюча миша” та Франца Легара “Джудітта”.

На завершення концерту я заспівала каватину Норми з однойменної опери Вінченцо Белліні, яку виконую на всіх концертах і дуже її люблю. А також романс Михайла Жербіна “Пливе моя душа” і жартівливу пісню “На вулиці скрипка грає”.

Маємо безліч творчих планів. Найближчий концерт присвятимо дню народження Тараса Шевченка. Одна з програм буде обов’язково до Дня матері. Готуватимемо IV фестиваль “Єднання співочих сердець”. А в перспективі — великий концерт до 10-річчя заснування моєї вокальної школи.

Фото Олександра АВРАМЕНКА

Не грайтеся з духами!

В Оперній студії Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського показали містичну трагедію Дж. Менотті “Медіум”. Крім українських шанувальників оперного мистецтва її мали змогу переглянути гості з Німеччини.

“Медіум” (The Medium) — камерна опера Джанкарло Менотті на власне лібрето (оригінальна мова англійська) у двох діях. Уперше поставлена 8 травня 1946 року в Колумбійському університеті. На професійній сцені вперше прозвучала у Нью-Йорку 18—20 лютого 1946 року. У 1951 році Менотті разом з режисером Олександром А. Хамід створили екранізацію цієї опери, в головній ролі виступила Анна Марія Альбергетті. Іншу екранізацію було створено 1960 року Австралійським телебаченням.

Опера “Медіум” розповідає про те, що маніпуляції людьми в “театрі спиритизму” привели Бабу до психологічного капкана між світом реальним та потойбічним, що закінчилося вбивством її прийомного сина Тобі. Дія опери відбувається у повоєнний період у США.

В Україні оперу поставили 16 червня 2016 року в театрі “Дивний замок” (під фортепіано). Згодом в Арт-центрі імені Івана Козловського та на фестивалі українського театру “Схід-Захід” у Кракові. Тут постановка виграла у двох номінаціях: найкращий сценічний дебют у Польщі й найкращий акторський склад. Постановку здійснив Олександр Співаковський, він же переклав лібрето українською мовою. Пізніше виставу показали в Оперній студії НМАУ.

— “Медіум” — моя друга режисерська робота, — розповідає Олександр. — До цього була постановка опери “Плащ” Дж. Пуччіні, що є частиною трилогії ком-

позитора, до якої також входять твори “Джані Скіккі” та “Сестра Джеліка”. Цю виставу, яка була моєю дипломною роботою як бакалавра, ми показали у стінах Оперної студії НМАУ та фестивалі “Німфа”, що відбувся у театральному центрі “Пасіка” Національного університету “Києво-Могилянська академія”.

Тема спиритичних сеансів, про яку йдеться в опері “Медіум”, сьогодні, можливо, не така актуальна, якою була тоді, коли створювався цей твір. Цей матеріал можна подавати різними режисерськими засобами. Для артистів він цікавий в акторському і виконавському планах. Музика сучасна, подекуди складна. Мене як режисера зацікавив сам матеріал, сама ситуація, сама історія.

Вистава складається з двох дій із антрактом, але ми зробили одну дію. Коли возили оперу до Кракова, там був регламент — не більше години. До того ж це мала оперна форма, немає хору. На мою думку, було логічним поставити її стисло, без перерви. Також зробили деякі купюри тексту. Думаю, це надало постановці динамізму.

З оперою “Медіум” нас запросили до участі у проєкті “Оперний вікенд”. Для цього показу Сандра Крмаджян зробила нам нову сценографію. Костюми — бренд “2LFactura”. Кураторкою проєкту була Галина Дуб.

Своєю виставою ми закликаємо людей бути обережними, не загравати з потойбічними силами.

Костюми до перших показів

ми підбирали самі. Намагалися наблизити їх до історичних. Нові костюми підкреслюють атмосферу “салонності” у виставі. Вся дія відбувається в одному місці — “театрі спиритизму” Мадам Флори. Сценограф Сандра Крмаджян придумала таку цікаву деталь, як троє дверей різної форми. Одні з них виконують роль бару, адже Баба випиває, особливо після того, як на одному з сеансів відчула присутність якихось сил. Центральні двері — вхід до кімнати Моніки, де вона живе і працює. У третій дверей дві функції — вхідні двері до квартири та ляльковий театр, в якому Моніка та Тобі часто проводять своє дозвілля. Хлопець розважає дівчину, а в якийсь момент намагається за допомогою ляльок розповісти про свої почуття. Тобі німий, але це людина, яка все чує і добре розуміє.

Клієнти спиритичного салону — це свого роду спиритичні наркомани. У них є потреба спілкуватися зі своїми померлими родичами, у цьому випадку — з

дітьми. Недаремно весь час наголошується, що це “театр спиритизму”. Містер та місіс Гобіньо приходять сюди як до театру і надягають все найкраще, що в них є. Новий персонаж мадам Нолан спочатку приходить як сиренка мишка. Потім вона втягується в цю секту, що відображено у нових деталях її гардероба.

Новий показ вистави відбувся у рамках шоу-кейсу для делегатів німецької організації аматорського та незалежного театру, який провела асоціація “Український незалежний театр” (керівник асоціації Влада Белозоренко). Саме ця організація привезла до Києва партнерів з Німеччини. Метою їхнього приїзду було ознайомитися з українським незалежним та аматорським театром.

Був оголошений конкурс на участь у цьому шоу-кейсі. Тут були показані різні театральні жанри. Опера “Медіум” була відібрана як музична вистава. Також для німецьких гостей показали дитячу виставу “Одного разу на Купала” режисера Оксани Ковальо-

вої, пластичну виставу “Божественна комедія/ Пекло” режисера Влади Белозоренко і драматичну виставу “Трагіки до ваших послуг” — у постановці Олени Аль Юсеф.

Підготовка до нового показу нашої вистави була непростюю. Але актори Анастасія Поліщук (Баба), Дар’я Миколенко (Моніка), Сергій Дерун (Тобі), Роман Лещов (містер Гобіньо), Віолета Самонь (місіс Гобіньо), Марія Антоневська (мадам Нолан) та Тетяна Воронова (Дух-фатум) добре впоралися зі своїми завданнями. Особлива подяка концертмейстеру Ірині Шестеренко. Вдячні диригенту-постановнику Костянтину Старовицькому, бренду “2LFactura”, сценографу Сандрі Крмаджян та творчому керівнику Миколі Гамкалу. І звичайно ж, Національній музичній академії України та її ректору Максиму Тимошенку, які дали можливість показати цю оперу.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Андрій ІЛЬКІВ: «Справа — труба»

У Національному будинку органної та камерної музики України 7 березня відбудеться концерт “Життя в стилі BRASS” до ювілею відомого українського трубача, художнього керівника камерного ансамблю мідних духових інструментів “Київ-Брасс”, артиста фірми “Yamaha”, заслуженого артиста України Андрія Ільківа. Сьогодні він — гість “СП”.

— Я не прихильник святкових ювілейних концертів. Це буде швидше свого роду підсумок деяких важливих моментів мого творчого життя, — розповідає пан Андрій. — Це буде не лише мій концерт, а й моїх колег, з якими давно рухаємося в одному напрямі.

Перше відділення відбуватиметься у супроводі оркестру Ансамблю класичної музики імені Бориса Лятошинського. Хочу показати своє “сімейство труб” у різних проявах: соло, зі скрипкою, вокалом, органом, клавесином. Допомагатимуть мені давні колеги по сцені — співачка Ольга Швидка, скрипалька Богдана Півненко. За органом буде Валерія Балаховська, а партію клавесина виконуватиме Наталія Фоменко. В програмі — мої улюблені твори доби бароко та романтизму.

У другому відділенні будуть “Київ-Брасс” та мої колеги — музиканти з оркестрів Києва. Тут звучатиме і джаз, і романтика, і класика, і сучасна музика.

— Ви народилися в музичній родині.

— Я родом із Західної України. Там усі люди так чи так у душі музиканти. Ще 50—60 років тому в кожній хаті у нас співали на досить серйозному рівні. Співали і мої бабці, і прабабці.

Мій тато Василь Миколайович — видатна особистість і музикант від Бога. Має надзвичайно красивий і сильний голос, грає на багатьох музичних інструментах — скрипці, кларнеті, саксофоні, баяні, гітарі. Довго працював у музичній школі, понад сорок років керує самодіяльною народною хоровою капелюю.

Мама Олена Яківна — теж працівник культури. Дружина Наталя — піаністка, з нею часто виступаємо разом. Старший син закінчив музичну школу по класу труби і фортепіано, прекрасно співає, грає на гітарі, але професійно займатися музикою не став.

Молодший син Даниїл нині здобуває професійну музичну освіту як симфонічний диригент у Мюнхенській Вищій школі музики і театру. Він і буде диригувати на концерті 7 березня. А 14 березня у Національному будинку органної та камерної музики України разом з Ансамблем класичної музики ім. Бориса Лятошинського виконуватиме “Велику месу” Моцарта.

Із вдячністю згадую своїх музичних учителів. Передусім це ТАТО. Він дав мені багато загальних музичних навичок, знань, і головне з них — те, що я буду музикантом. Григорій Криса був першим учителем по класу труби. У Рівненському музичному училищі педагогом був Андрій Кібіта, в Хмельницькому — Роман Андросюк, у Київській консерваторії (нині Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського) — Олександр Чуприна. Крім цього, в дитинстві два роки навчався по класу фортепіано у Галини Грищенко.

— Ви також маєте педагогічний досвід?

— Так, кілька років викладав у Національній музичній академії в Києві, поки мене не “пішли” за “прогули”, якими називали мою гастрольну діяльність. Хоча мені завжди хотілося ділитися з молоддю і колегами досвідом та тими стандартами гри, які пізнав за кордоном.

Після Києва викладав кілька років у Дніпропетровській консерваторії імені Глінки. Дуже вдячний і керівництву, і колегам, і студентам за ентузіазм, плідну співпрацю і чудові фестивалі міжнародного рівня, які там проводять. Зараз практикую майстер-класи, дуже популярну форму на Заході. Розповідаю про інструменти, формування звука, техніки, особливості роботи в оркестрі, ансамблі та сольної гри. Величезну підтримку в цьому надає “Ін-Джаз”, який офіційно представляє “Ямаха” в Україні.

— Уже давно керуєте ансамблем “Київ-Брасс” (“брасс” — у перекладі мідний духовий інструмент).

— Це проєкт, який є важливою частиною мого творчого життя. З 1992 року ансамбль став частиною штату Національного будинку органної та камерної музики України. Тоді цей колектив називався Брасс-квінтет “Україна”. На той час це був чи не єдиний професійний квінтет мідних духових інструментів в Україні. Ми успішно гастролювали країнами Західної Європи, пережили кілька етапів трансформації. 1999 року вирішили відмовитися від старої назви і обрали “Київ-Брасс”.

Зробили багато цікавих програм — від барокових до сучасності. Грالی концерти, присвячені пам’яті Джорджа Гершвіна, Ісаака Дунаєвського, Луї Армстронга, Тимотія Докшицера. Також брали участь у проєктах, які організовували амбасади США, Франції, Німеччини, Австрії. Працювали з відомими сучасними виконавцями світового рівня. З особливим теплом і почуттям

вдячності згадуємо Фреда Міллса — засновника всесвітньо відомого Canadian Brass. Фред кілька разів приїздив до Києва за підтримки “Ямахи”, і разом ми грали чудові незабутні концерти. Кілька років тому Фред Міллс трагічно і передчасно пішов з життя. Частина програми 7 березня буде складатися з творів, які ми виконували разом з ним...

“Київ-Брасс” багато років успішно працював у сталому складі. Зараз почали залучати молодих виконавців, адже розуміємо, що сучасний світ вимагає оновлення, динаміки та розвитку. Окрім того, важливо знати, що улюблена справа матиме продовження. Нові виконавці несуть свіже дихання, енергетику, ідеї. Але 7 березня я попросив колег зіграти квінтетом “Київ-Брасс” у “старому” складі. Це будуть: Андрій Ільків (труба), Геннадій Шепель (труба), Михайло Желізняк (валторна), Сергій Кашин (тромбон), Василь Будяківський (труба).

— Багато років Ви були солістом всесвітньо відомого симфонічного оркестру “Філармонія Націй”. Розкажіть, будь ласка, про цей напрям Вашої творчої діяльності.

— Це був унікальний оркестр, створений наприкінці 80-х — на початку 90-х років з ініціативи відомого композитора Леонарда Бернстайна. У той період розвалилася “совецька” імперія, закінчився певний етап холодної війни, світ пішов на зближення. Оркестр “Філармонія Націй” був одним із найперших, хто втілював ідею єднання. У цьому оркестрі разом грали американці й росіяни, за одним пультом сиділи араби й ізраїльтяни. Музиканти різних за ментальністю, традиціями та вірою національностей виступали в цьому оркестрі разом і мали шалений успіх.

1999 року я взяв участь у курсі і був його частиною до завершення цього проєкту. Це був колосальний і незабутній досвід у професійному і загальнолюдському плані. Зіграли безліч цікавих програм, виступали у багатьох містах світу від Шанхая до

Нью-Йорка. Побували у США, Німеччині, Франції, Великобританії, Бельгії, Іспанії, Китаї.

Запам’ятались концертні зали, в яких виступали. В Україні таких залів дуже мало, нові майже не будують. Лише в Харкові завдяки неймовірним зусиллям і ентузіазму Юрія Янка побудовано два прекрасних сучасних концертних зали. На превеликий жаль, в Києві і інших містах держави цього поки що не бачимо...

— Під час концертів Ви активно співпрацюєте з артистами Національного будинку органної та камерної музики України.

— Так, співпрацюємо з усіма нашими органістами і співаками, інструменталістами, оркестрами.

Також намагаємося якомога більше їздити Україною і з концертами, і з майстер-класами. І неважливо, це Львів чи Запоріжжя, Харків чи Дніпро. Треба людям давати змогу отримувати нову музичну інформацію.

— А чи популяризуєте творчість українських композиторів?

— В останні роки почали з’являтися нові цікаві твори. Один із них написав Мирослав Скорик для труби, арфи, ударних та струнних інструментів. Також я виконував твори Олександра

Костіна, Віктора Степурка, Юрія Шевченка. Велику творчу спадщину залишив фанат духового мистецтва Левко Колодуб, який написав багато музики для труби, брасс-квінтету і взагалі для духових інструментів. Ми завжди будемо про нього пам’ятати...

Крім цього, дякую нашим партнерам Андрію Білоусову та Анатолію Серебрянникову, які зробили для нашого колективу величезну кількість аранжувань, зокрема й українських композиторів.

— А Ви пишете музику?

— Намагався робити аранжування і навіть сам написав кілька творів. Але ці твори ще не отримали життя; можливо, звернуся до них пізніше. Просто не маю часу їх завершити.

— Чи допомагає Вам хтось у гастрольній діяльності?

— Це дуже непросто. Раніше були “Держконцерт” та “Укрконцерт”. А зараз у нашій країні велика кількість музикантів найвищого гатунку шукають зв’язки і можливості, аби виїхати і виступити в Україні чи за кордоном, деякі артисти створюють “під себе” невеличкі концертні агенції. Багатьом справжнім талантам це не вдається. Проте на сцені часто бачимо виконавців другого чи третього гатунку. А більшість продюсерів і спонсорів займаються поп-музикою.

В усіх розвинутих країнах культура дотаційна, є державні і приватні мистецькі фонди, закони про меценатство. А в нас хочуть перевести театри і концертні зали на самозабезпечення, щоб самі заробляли кошти на своє існування. Якщо це станеться, то в наших реаліях українська культура буде просто знищена...

— Про що мрієте?

— Аби нарешті на місці арки “Дружби народів”, що поблизу Національної філармонії України, побудували великий сучасний концертний зал європейського рівня, який би став візитівкою Києва і всієї України.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

Неокрадене щастя театру Франка

Національні спілка театральних діячів України, Театр імені Івана Франка та Центральний державний архів кінофотодокументів ім. Г. Пшеничного проводять цикл вечорів з нагоди 100-річчя Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка.

Перший вечір, що мав назву “Початки з Франківського театру”, відбувся у синьому залі Будинку кіно.

У програмі вечора представили кінохроніку 1920—30 років з життя Театру з коментарями працівників ЦДКФФА та фільм-виставу “Украдене щастя”. В основі фільму вистава Театру імені І. Франка. Режисер вистави Г. Юра, режисер фільму І. Шмарук, оператор В. Войтенко. У ролях: А. Бучма, Н. Ужвій, В. Добровольський, М. Яковченко, С. Гуменюк, Л. Комарецька, І. Маркевич, В. Чайка, Н. Копержинська, К. Кульчицька. Київська кіностудія, 1952 рік.

Кадр з фільму “Украдене щастя”

У вечорі взяли участь генеральний директор-художній керівник Театру ім. І. Франка М. Захаревич, провідні актори Театру.

Модератор заходу — Сергій Тримбач.

Діалог з вічністю

Український фонд культури ім. Бориса Олійника активно пропагує творчість молодих українських художників. Нещодавно у виставкових залах Фонду відкрили виставку Анастасії Орлової “Дерева і Небо”.

ні перенести глядача у дитячі спогади, моменти першого знайомства з довколишнім світом.

Переглядаючи експозицію виставки Анастасії Орлової, ми постаємо перед первозданною красою природи, її першоджерела, першотворення. Картини художниці закликають до діалогу з вічністю і водночас дають уявлення про час, відлік якого ми спостерігаємо. Автор вводить глядача у стан душевної рівноваги, відновлює природне бажання дивуватися і насолоджуватися кожною миттю, як діти радіють всьому навколо, відчувати частинкою великої природи, частиною Божого творіння.

“На виставці “Дерева і Небо” представлені картини з чистою думкою, лако-

Майбутня художниця народилася в селі Озірня Черкаської області. Освіту здобувала у Республіканській художній школі, студії при Центральному будинку художника НСХУ, відділеннях іконопису Полтавської місіонерської духовної семінарії та Одеської духовної семінарії. Брала участь у колективних виставках та пленерах. 2017 року в галереї “Калита арт клуб” відбулася персональна виставка мисткині “Рідне”.

За словами художника Богдана Макаренка, виставка “Дерева і Небо” — це захоплива мандрівка, складена з дивовижних миттєвостей, ледь помітних на перший погляд. Глядач крок за кроком відкриває внутрішній світ художниці, долучається до її діалогу зі Всесвітом.

Пошук першоджерел — це ключ до відчуття та пізнання природи, що слугує найпершим і найголовнішим покликанням митця. Попри юний вік художниці притаманні риси зрілого майстра. В своїй творчості Анастасія відтворює красу та неповторність природи, щире прагнення до пізнання її глибин та символів. Перед нами постає казкове розмаїття душі художниці, майстерно складене в мозаїку засобів.

Весняні промені, ледь помітне мерехтіння першої вечірньої зірки, легкий вітерець або повна тиша здат-

нічною композицією, витонченим ліризмом. У кожному творі авторка наче “сповідається” перед глядачами, висловлює свої душевні хвилювання. Її дерева — це символ, особиста історія її родини, дерева, що простягають свої крона в небесний простір часоплину. Орлова вже має чітку позицію, авторську манеру виконання, свій стиль, сформований під впливом матері, художниці Наталії Найдиди, — пише художник Володимир Михайлов.

“Сучасне урбаністичне оточення надихає не завжди, — переконана письменниця Наталя Кудря. — Тому звернення молоді мисткині Анастасії Орлової до простих замських образів цілком зрозуміле. В її полотнах наше око чіпляється за мереживні сплетіння гілок кущів та дерев, бреді ламаними лініями косогорів, сільських хаток та штахетних парканів, жадібно вдихається в яскраві промені зимового сонця, яке світить, та не гріє. А чи й справді не гріє? Ні, на полотнах Насті воно створює надзвичайно м'яку атмосферу, занурює нас в тепло душі самої майстрині. Увесь цей цикл надзвичайно теплий, хоча і йдеться здебільшого про зимові образи. Графічність гілок кущів та дерев на тлі мінливого неба зачаровує лаконізмом, нагадує про безцінність кожної бадилки, яка приносила взимку, але зберігає свою силу, щоб навесні вкритися справжнім цвітом. А поки що милуємося отими химерними сніговими нагромадженнями на гілках дерев та польових сухостоїв!”

— На виставці представлено мої роботи, створені протягом останніх років, —

розповіла Анастасія Орлова. — Споглядаючи верхівки дерев вже думала про цю виставку. Потім зрозуміла: дерева є фактично у кожній моїй роботі. Я завжди захоплююся тим, що роблю, і тим, що намагаюся передати. Дуже люблю свою землю, рідну Україну, Звенигородщину, де я народилася. Хочу, аби люди, які дивитимуться на мої роботи, згадували свою малу батьківщину.

— Анастасія намагається бути щирою, у своїй творчості йде від власної душі, — зазначила мати, художниця Наталія Найдиди-Капуловська. — І це мені дуже імponує. З одного боку вона спонтанна за своїм характером, а з іншого — дуже виважена і делікатна у творчості. Багато її робіт мені подобаються більше ніж мої власні. Тішусь, що ця виставка відкрилася саме в Українському фонді культури. Хочу, щоб у моєї дочки була велика родина, щоб завжди було місце для творчості й можливість подорожувати.

Член правління Українського фонду культури Геннадій Сарапін підкреслив, що Анастасія інтуїтивно відчуває свій колорит, який потім передає у творах. За словами заслуженого діяча мистецтв України Миколи Шелеста, художниця розвиває своє мистецтво, свою культуру живопису. Це наївне мистецтво у високому розумінні цього слова. А одна з відвідувачок виставки порівняла творчість Анастасії Орлової з хорошою піснею, яка всім зрозуміла і приносить радість.

Власн. інф.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

25 лютого 2020 р. просвітяни спільно з громадськістю міста вшановують пам'ять геніальної дочки українського народу — Лесі Українки.

Запрошуємо всіх у цей день о 13.00 прийти до її пам'ятника, де і відбудеться урочисте вшанування.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55
Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Володимир ЖИГУН

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

